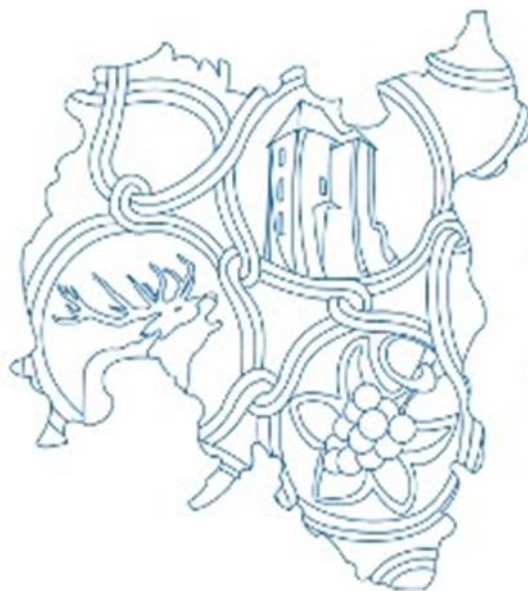

A TAMÁSI KISTÉRSÉG FEJLESZTÉSI PROGRAMJA
2014-2020

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

Készítette:

A Tolna Megyei Önkormányzat megbízásából
a **HOZAM 2001 Vidékfejlesztő és Gazdasági Szolgáltató Kft.**

Szekszárd, 2013. november 25.

Tartalomjegyzék

1.	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ.....	5
2.	MÓDSZERTAN BEMUTATÁSA, FORRÁSOK	5
2.1	A releváns fejlesztési dokumentumok vázlatos bemutatása	5
2.1.1	Országos szint	5
2.1.2	Megyei/regionális szint.....	11
2.1.3	Kistérségi/Térségi szint	25
2.2	A részprogram és a releváns fejlesztési dokumentumainak összefüggései	25
3.	Tolna megyei helyzetelemzés	25
3.1	Földrajz, demográfia	25
3.2	Gazdaság	26
3.2.1.	Vállalkozások, vállalkozásfejlesztés	26
3.2.2.	Mezőgazdaság	27
3.2.3.	Ipar.....	27
3.2.4.	Szolgáltatások.....	28
3.2.5.	Turisztika.....	28
3.3	Infrastrukturális helyzet	29
3.3.1.	Közlekedés	29
3.3.2.	Lakhatás és környezetvédelem	30
3.3.3.	Közműellátottság	30
3.3.4.	Épített környezet	30
3.4	Társadalmi helyzet	31
3.4.1.	Demográfia	31
3.4.2.	Oktatás.....	31
3.4.3.	Kultúra.....	32
3.4.4.	Közművelődés	32
3.4.5.	Testvérvárosok	32
3.4.6.	Civil szervezetek.....	32
3.4.7.	Helyi nemzetiségek.....	32

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

3.5	Szociális helyzet	32
3.5.1	Egészségügy	32
3.5.2	Szociális szolgáltatások	33
3.5.3	Hátrányos helyzetűek	33
3.5.4	Szociális gazdaság	34
3.6	Foglalkoztatási helyzet	34
3.7	Közigazgatás	34
3.7.1.	Járások	34
4.	KIE.....	36
4.	A KIEMELT GAZDASÁGFEJLESZTÉSI CSOMAGOK BEMUTATÁSA.....	37
4.1	A projektcsomagok részletes bemutatása	37
4.2	A projektcsomagok tervezett kedvezményezett körének bemutatása	58
4.3	A projektcsomagok költségigényének bemutatása	58
5.	A CSOMAGOK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA ÉPÜLÉSÉNEK BEMUTATÁSA	58
6.	PROJEKTKATASZTER	59
7.	FÜGGELÉK	66
	Forrás:KSH adatbázis, saját szerkesztés alap	78

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Jelen dokumentum a beadás napján hatályos Fejlesztési Dokumentumom, Ágazati Operatív programok és releváns egyéb fejlesztési dokumentumok alapján készült. A dokumentum célja, hogy a Tamási kistérség fejlesztési elképzelései összegyűjtésre, majd a fenti fejlesztési dokumentumok alapján prioritizálva bemutatásra kerüljenek. A kistérség minden települése által átadott projektek alapján látható, hogy a térség forrásigénye a 2014-2020-as időszakban jelentősen meghaladja az indikatív keretet. A dokumentum készítői az adatszolgáltatásként kapott projektlistákon szűrést nem hajtottak végre, azokat a projektgazdák által meghatározott költségkerettel szerepeltetjük. Fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy a fent hivatkozott dokumentumok még nem nyerték el végleges formájukat, így a projektek besorolása jelentősen változhat (például: a kistérségek projektjeinek jelentős része jelen állapot szerint a Vidékfejlesztési Operatív programba is benyújtásra kerülhet).

2. MÓDSZERTAN BEMUTATÁSA, FORRÁSOK

2.1 A releváns fejlesztési dokumentumok vázlatos bemutatása

2.1.1 Országos szint

Magyarország fejlesztési politikája 2014-2020

Fejlesztéspolitikánk elkötelezett célja, hogy húsz éven belül Magyarország Közép-Európa gazdasági és szellemi központja legyen, ahol a lakosságnak biztonságos megélhetést biztosít egy erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdaság, aminek köszönhetően a népesség fogyása megáll, sőt gyarapodásnak indul, és ahol a társadalom megerősödött közösségek egységét alkotja és ahol az életminőség egyre javul és környezeti állapotra is kellőképpen odafigyelünk.

Mindezek alapján kijelenthetjük, hogy jövőképünket egy gazdaság- és társadalomstratégiai fordulatra alapozzuk, aminek legfontosabb elemei között szerepelnek az új és versenyképes munkahelyek megjelenése egy erős hazai ipar létrejöttével párhuzamosan. Ezek mellett fontos ide sorolni még az agár- és az élelmiszer-gazdálkodás megerősítését, mellyel bővíthet az export teljesítményünk valamint a vidéki térségek felzárkóztatása és fejlesztése is megvalósulhat. Mindez nem elegendő a fejlődéshez, ha nincs környezetbarát közlekedési infrastruktúránk, épp ezért e terület folyamatos fejlesztése elengedhetetlen egy fenntartható gazdasági növekedéshez. Mindezen területek munkaerő potenciáljának megfelelő minőségben történő biztosítása miatt fontos a magas színvonalat képviselő és széles körben elérhető oktatási rendszerünk fejlesztése is, ahol a szakemberképzés mellett az innovációs potenciálunk magas kihasználtsága a cél.

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

Ha mindezek az elemek egymásra épülve, egymást kiegészítve az elvárásoknak megfelelően működnek, akkor megvalósulhat a végső cél, azaz országunk regionális központtá tud válni, ami Magyarország fekvése és adottságai alapján önmagában is kézzel fogható tény. Mindennek a gazdasági fejlődésnek eredményeképp az évtizedek óta tartó negatív népesedési trend megáll és megfordul, annak minden pozitív és újabb gazdaság aktivitást serkentő hatásával együtt.

Egy megerősödő társadalomban javításra kerülnek az esélyegyenlőségi célcsoportok kilátásai, a társadalmi rétegek közötti különbségek csökkenése követhető nyomon. Mindezen pozitív változások kapcsán kialakul egy társadalmi összetartozás és a közösségek megerősödnek, a hagyományok tisztelete, ismerete, a kulturális örökségvédelem beépül a köztudatba és értékévé válik.

Ezen ideális jövőkép elérése érdekében céljaink konkrét meghatározására van szükség. Az előzőek alapján jól elhatárolhatóan négy irányvonalat, átfogó fejlesztési célt különböztethetünk meg fejlesztéspolitikánk kapcsán:

- értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés
- népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
- természeti erőforrásaink fenntartható használata, környezet védelme
- térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet

Ezen átfogó célok mentén kell meghatározni azokat a kisebb lépéseket, amiket meg kívánunk tenni a célkitűzéseink sikeres megvalósítása érdekében. Ezeket minél több részre bontjuk, annál részletesebben és mélyebben tudjuk kezelni az egyes problémákat, melyek a fejlődés útjában állnak.

1. cél: Gazdaságfejlesztés- gazdasági növekedés

A magyar gazdaság újra pozícionálása a cél, azaz egy versenyképes, kül- és belpiacon egyaránt erős és innovatív gazdaság kialakítása a feladat. Ehhez elengedhetetlen az ország külföldi pozíciójának visszaszerzése, exportra termelés erősítése, mindamellett, hogy a hazai értékeink fenntartható használatára alapozott belföldi termelés is előtérbe kerüljön, mivel mindezek szinergikus hatása

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

eredményezi a foglalkoztatás bővülését és ezáltal a társadalom számára megélhetést és jó életminőséget biztosító feltételeket.

A konkrét területek, ahol az előbb felvázolt általánosságban leírt fejlesztési irányok meg kell hogy mutatkozzanak, és ahol ezeket eredményesen véghez vihetjük, azok az alábbiak:

- fejlődési potenciált hordozó ágazatok (autó és járműipar, egészségipar, gyógyszeripar, turizmus, mezőgazdaság és élelmiszeripar, vegyipar, környezetvédelem)
- kreatív és innovatív termékfejlesztés
- geotermális lehetőségek kihasználása
- gazdasági csomópont szerepének kialakítása
- KKV-k megerősítése

Mindezekon felül szükség van a gazdasági életben jelentős szereppel bíró KKV-k számára élhetőbb és barátságosabb környezetet kialakítani, ahol a foglalkoztatás fejlesztése az elsődleges cél. Változni, erősíteni kell a kutatás, innováció területét, ki kell használni a megújuló energiában rejlő lehetőségeket, valamint egy intelligens, környezetkímélő közlekedésfejlesztést kell végrehajtani.

2. cél: Egészségfejlesztés - egészség- és sportgazdaság

Cél a gyógyító és gyógyuló Magyarország megteremtése, ahol ösztönözni kell az egészségügyi szolgáltatások és ellátás fejlesztését, ahol az egészséges életmód, kiemelten a sport és az egészséges táplálkozás fontos szerepet kap.

Konkrét területek, ahol a törekvések megmutatkoznak és eredmények érhetők el:

- egészségipar, termálturizmus erősítése
- gyógyvizek hasznosítása
- kapcsolódó belföldi turizmus erősítése
- nemzeti értékek megőrzése
- célzott turisztikai K+F+I
- alkonygazdaság erősítése

Ezekon felül meg kell jelennie a gyermekvállalást ösztönző programoknak, ehhez kapcsolódóan családbarát gyermekellátó intézményrendszert kell kialakítani. A társadalom jól léteéhez hozzájárulva az egészséges életmód (táplálkozás, mozgás, sport) lehetővé tételére irányuló közösségi terek biztosítása is nagyon fontos, ezek az egyes településfejlesztési törekvésekkel párhuzamosan valósulhatnak meg. Fontos még fejleszteni az egészségügyi ellátások rendszerét, nagy hangsúlyt fektetve a megelőzésre, szűrési programokra.

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

3. cél: Vidékfejlesztés – életképes vidék és élelmiszeripar

A vidéki térségek népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása fontos feladat az évtizedek óta tartó vidéki népességsökkenés után. Vonzó és élhető vidéki települések kellenek, ahol szívesen élnek és jól élnek a fiatalok is, és nem vándorolnak el, hagyván a falvakat, településeket elöregedni. Ehhez fontos a vidék kezében elsődleges és szinte egyetlen értékének, az agrártermelésnek, az élelmiszertermelésnek a fejlesztése. Ezzel elősegíthető a vidéki foglalkoztatás növelése, a vidéki közösségek megtartása, megerősítése, a vidék életminőségének javítása.

Kiemelten az alábbi területeken lehet jelentős eredményeket elérni:

- fenntartható természeti erőforrásokra épülő élelmiszer ipar
- kertészet és állattenyésztés fejlesztése- foglalkoztatás nagy számban
- ökológiai átalakítás erősítése
- termelők kereskedelmi hálózata
- minőségi magyar termék- program
- helyi kistermelői piacok erősítése, ezekre épülő közétkeztetés
- gasztrókultúra
- vidéki örökség védelme

Ösztönözni kell ezen kívül a fiatalok vidékre települését, ehhez elengedhetetlen egy kiegyensúlyozott vidék-város kapcsolat megteremtése. Fejleszteni kell a vidéki szolgáltatásokat, a vidéki életformának presztízsét fontos visszaállítani. Ez társadalmunk számára hosszútávon is fontos tényező lenne. Ennek eszköze lehet az önfenntartó családi gazdaságok megerősítése, a szövetkezetek, a szociális földprogram fejlesztése, komplex tájgazdálkodási programok megvalósítása. Fontos a helyi piac, kézművesség közvetlen értékesítés előtérbe helyezése, támogatása, a turizmusba való bekapcsolódása.

4. Tudásfejlesztés- K+F+I

A cél itt egyértelműen a nemzet kreatív képességeire, a tudástőkére épülő értékteremtés. Ehhez elengedhetetlen az infokommunikációs rendszerek fejlesztése is, valamint a nélkülözhetetlen oktatásfejlesztés, ahol olyan biztos megélhetést biztosító képzési rendszer kialakítására kell törekedni, ami a fejlődéshez kedvező szellemi innovációs környezetet biztosít hazánk társadalmának. Mindezek által egy piacképes, ha kell mobil, és legfőképp egész életen át tartó tanulásra képes, kreatív munkaerő állomány teremthető meg.

Ennek eléréséhez vezető út elemei:

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

- tudásgazdaság kiépítése
- kutatóközpontok fejlesztése
- innováció ösztönzés
- kutatók és a gazdasági szereplők közötti együttműködés

Mindezek mellett erősíteni kell az élethosszig tartó tanulást, a folyamatos készségfejlesztés lehetőségét a munkaerőpiacnak meg kell teremteni, különösen a szakképzés fontos a hiányszakmákban, valamint az egyre fejlődő technikai vívmányok között a digitális kompetenciák fejlesztése.

5. cél: Közösségfejlesztés – közösség, öngondoskodás, romaintegráció

A cél itt egy olyan társadalom kialakítása, mely gyarapodik, fejlődik, és amely szolidáris, összetartó és értéktudatos helyi közösségek egységét alkotja. Mindez a társadalmi háttér nyújthat biztos hátteret a gazdaságfejlesztési politika célkitűzéseinek megvalósulásához.

Az alábbiakat kell kiemelni:

- hagyományalapú társadalom ösztönzése
- nemzeti és közösségi értékalapú fejlesztések
- kulturális örökség védelme
- romák integrációja

Fontos mindezen fő vonalak mellett foglalkozni a közösségi életre neveléssel, az öngondoskodás képességének erősítésével és a társadalmi befogadás intézményével. Ezek segítségével szolgálhatnak a vidéki közösségi élet minőségének javulásához, és ezzel párhuzamosan a gyermekvállalási kedv ösztönzéséhez. Ebben még segítségül hívhatók a családbarát közszolgáltatások kialakítása. Cél mindezen fejlesztések mögött a szegénység felszámolása, a fogyasztói és pénzügyi tudatosság elterjedésének elősegítése.

6. cél: Közsféra –fejlesztés – Jó állam

Cél a közsféra hatékonyabb szerepvállalása a közjó, a munka, a rend, a biztonság, a tudás szolgálatában. Ehhez elengedhetetlen egy stratégiaileg vezérelt, célzott fejlesztéspolitika. Emellett szükséges még a közszolgáltatások megújítása, ahol megújuló és hatékony állami működéssel a társadalom számáram minden téren biztonságos ország alakítható ki, legyen az közbiztonság, egészségbiztonság, személyi biztonság vagy akár környezet és klíma biztonság.

7. cél: Erőforrásgazdálkodás-fejlesztés – nemzeti stratégiai erőforrások, környezetvédelem

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

A természeti erőforrásokkal való takarékos gazdálkodás napjainkban minden ország számára prioritást kell élvezzen. Elsődleges a fenntartható energiagazdálkodás, a zöldgazdaság fejlesztése, a víz, a talaj, az ásványkincsek fenntartható használata és védelme. Ugyanezen törekvésnek kell megjelennie az életmód, a fogyasztás termelés folyamatában, ahol szintén a környezettudatosságra kell a társadalmat ösztönözni.

Ehhez szükségesek:

- természeti erőforrásaink fenntartható és stratégiai szemléletű védelme
- élővilág, termőföld, talajok, vízbázisok védelme
- ivóvízminőségjavítás
- ásványkincsek védelme

A zöldgazdaság folyamatos bővítése, a környezetvédelmi ipar fejlesztése is egyaránt fontos, a geotermikus energia komplex hasznosítása mellett.

8. cél: Magyarország makro-regionális központ

Célként fogalmazódott meg az ország központi fekvéséből adódó fejlesztési potenciál kibontakozása, a makro-regionális csomópont szerepének erősítése. Ennek elősegítésére a makro-regionális kapcsolatrendszer fejleszteni kell, úgynevezett csomóponti funkciókat kell létrehozni, erősíteni és kiterjeszteni. Fontos feladat a Kárpát-medencei térszervező szerep erősítése, a kapcsolatok erősítése, itteni gazdaságfejlesztési és vidékfejlesztési együttműködések kialakítása, szabad vállalkozói zónák kialakítása.

9. cél: Városok és gazdasági térségek, mint a többközpontú növekedés motorjai

Kiegyenlített, működő kapcsolatokkal rendelkező településhálózat kialakítása a cél, ahol a településhálózatok egységes elvek mentén fejleszthetők, a településhálózati kapcsolatok kiegyensúlyozottan működnek. Mindehhez korszerű várospolitikai és városfejlesztés, valamint a térszerkezet funkcionális fejlesztése szükséges. Hosszútávon egy egységes és fenntartható várospolitikát kell megteremteni, ahol a növekedés színtereinek biztosítása nagyvárosi centrumok fejlesztésével, térségközponti szerepük erősítésével alakítható ki. Külön kiemelve egyes sajátos térségek (pl. Balaton) szerepe, melyek egyedi gazdasági profiljukkal vehetik ki a részüket a gazdasági növekedésből.

10. cél: Vidéki térségek értékalapú felemelése

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

Cél a vidéki térségek táji és közösségi értékeire természeti erőforrásaira, épített örökségi értékeire alapozott fejlesztés, valamint az elmaradott vidéki térségek felzárkóztatása, a foglalkoztatás növelése a hátrányos helyzetű térségekben, mint például a Cserehát vagy az Ormánság.

11. cél: Egységes és integrálódó társadalom

Cél az egyenlő létfeltételek megteremtése az egész ország területén, ami egyben a területfejlesztés lényegét foglalja magába. A leszakadó, hátrányos helyzetű térségek kapcsán egy eddignél sokszínűbb, újabb eszközöket felsorakoztató programsorozatra van szükség (például speciális gazdaságpolitikai eszközök). A törekvés célja, hogy ezeket a területeket visszacsatolni az ország gazdasági és társadalmi vérkeringésébe.

12. cél: Elérhetőség és mobilitás

Ez a két szó kiemelt fontosságú a gyors és hatékony gazdaságfejlesztés kapcsán, melyeknek valamennyi területi szinten jelentkezniük kell, hogy a térségek képesek legyenek kiaknázni gazdasági potenciáljukat. Fontos helyi szinten a hatékony város és vonzáskörzete közötti mobilitás biztosítása, térségi szinten a foglalkoztatási központok elérhetőségének biztosítása, országos szinten a centralizáltság oldása, a többközpontú fejlődés támogatása.

Mindezek alapján kijelenthető, hogy Magyarország négy fő megjelölt fejlesztési célja összhangban van az Európai Bizottság által összeállított követendő stratégia alap gondolatainak, ahol az intelligens, fenntartható és inkluzív fejlődés megvalósítása lett meghatározva fő célként. A kutatás fejlesztés ösztönzése, az energiahatékonyság valamint a foglalkoztatás növelése érdekében kitűzött célok megfelelnek a Bizottság elvárásainak, az egységes Európai Unió törekvéseknek.

2.1.2 Megyei/regionális szint

2.1 A releváns fejlesztési dokumentumok vázlatos bemutatása

Jelen fejezetben 2 meghatározó fejlesztési dokumentum (Kohéziós Politika 2014 és 2020 között, valamint a Dél-Dunántúl intelligens szakosodási stratégiája) kerül bemutatásra az alábbi szempontok alapján: a dokumentum alapvető célja, dokumentum szerkezeti felépítése, területi alpcélok megfogalmazása, fejlesztési irányok, prioritások, a dokumentumok elérhetősége.

Integrált Területi befektetés (Kohéziós Politika 2014 és 2020 között)

Az Európai Unió kohéziós politikája a változások mozgatórugójaként működött az elmúlt 10 évben, hatékonyan hozzájárult az Unión belüli konvergenciához és növekedéshez, közvetlenül több mint egymillió munkahelyet teremtett, emellett pedig beruházott több mint tíz millió személy foglalkoztathatóságát javító képzésekbe, társfinanszírozásában elkészült legalább 2000 kilométernyi autópálya és 4000 kilométernyi

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

vasút és létrejött 800 000 kis- és középvállalkozás (kkv). Az Európai Bizottság a megkezdett munka folytatása és az európai gazdasági prioritásokra való összpontosítás megerősítése érdekében **elfogadta a kohéziós politikát a 2014–2020 közötti időszakra** meghatározó jogalkotási csomagot. A csomag feladata, hogy a beruházásokat az Unió növekedést és foglalkoztatást célzó menetrendjében (Európa 2020) szereplő célokra irányítsa és ezáltal EU-szerte serkentse a növekedést és a munkahelyteremtést.

A dokumentum alapvető célja:

Az Európai Bizottság 2011 októberében elfogadta a 2014 és 2020 közötti kohéziós politikára vonatkozó jogalkotási javaslatokat. A dokumentum tartalmazza a jövőben alkalmazandó megközelítések fő elemeit kiemelő tájékoztatóknak.

A javaslatok középpontjában a **hosszú távú növekedési és foglalkoztatási célok megvalósítása és a szakpolitika stratégiai dimenziójának erősítése** áll. A jogszabálycsomag célja a különböző alapokhoz kapcsolódó szabályozás **összehangolása**, beleértve a vidékfejlesztés valamint a tengeri- és halászati alap szabályozását az egységes uniós szabályozás érdekében.

Az Európát érintő számos - gazdasági, környezeti és társadalmi - kihívás miatt integrált és földrajzilag megalapozott megközelítésre van szükség a problémák hatékony kezeléséhez.

A dokumentum szerkezeti felépítése:

A dokumentum a kohéziós politikai alapelvek céljait, előnyeit és javaslatait tartalmazza egy rövid bevezető után.

Területi alapcélok megfogalmazása:

A dokumentum az **integrált területi befektetésekkel (ITI) foglalkozik**, amelyek lehetővé teszik az EU tagállamai számára, hogy összekapcsolják az egy vagy több operatív program prioritási tengelyeiből származó támogatásokat, és ezeket többdimenziós és ágazatokat átfogó beavatkozásokhoz használják fel. A támogatások különböző beruházási prioritásokhoz való hozzárendelése továbbra is nyomon követhető marad.

Az ITI tárgyát bármilyen, adott területi jellemzőkkel rendelkező földrajzi övezet képezheti, a városkörnyékektől a városi, nagyvárosi, városi-vidéki, körzeti és régióközi szintekig. Az ITI keretében egy adott régió belüli, hasonló tulajdonságokkal rendelkező különálló földrajzi területek (pl. kis vagy közepes városokból álló hálózatok) esetében is megvalósíthatók az **összehangolt intézkedések**. Az ITI-nek nem szükséges lefednie egy közigazgatási egység teljes területét.

Emellett az ITI az Európai területi együttműködés (ETC) keretében történő intézkedések megvalósítására is alkalmas. Például az ITI-k integrált városfejlesztési stratégiák megvalósítására is alkalmazhatók határokon átnyúló városok esetében. Az ITI-eszköz alkalmas az adott terület igényeire szabott intézkedések támogatására. Mindig figyelembe kell venni azonban az együttműködés körülményeit is. Az ETE szabályozása ezért előírja, hogy bármely ITI megvalósításáért felelős közvetítő testületet legalább két résztvevő államhoz tartozó közigazgatási szervnek kell létrehoznia (az ETE szabályozásának 10. cikke).

A cél az intelligens, fenntartható és inkluzív Európa megvalósítása, közös kohéziós politika kialakítása, mely a különböző területi igényekre integrált választ ad.

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

Fejlesztési irányok:

Az említett célkitűzésekkel összhangban, a kevesebb beruházási prioritásra összpontosítás központi elemét képezi majd a tagállamok és az Európai Bizottság közötti új partnerségi szerződéseknek, amelyek világos célokat határoznak meg és pénzügyi teljesítménytartalékot különítenek el a legjobban teljesítő régiók számára. A Bizottság kérheti a programok felülvizsgálatát vagy – korrekciós lépések hiányában – a finanszírozás felfüggesztését, ha a gyenge adminisztratív kapacitás, illetve a fenntarthatatlan makroköltségvetési politika veszélyeztetheti az uniós beruházások növekedésre és munkahelyteremtésre gyakorolt hatását.

A különböző alapokra – így a Vidékfejlesztési Alapra, illetve a Tengerügyi és Halászati Alapra – vonatkozó szabályok **egyszerűsítése és harmonizálása** tovább fokozza majd az alapok hatékonyságát. **Egyetlen szabályrendszer lesz ugyanis az összes különböző alap működésére irányadó.** Az integráltabb megközelítés pedig biztosítani fogja, hogy az egyes alapok egymáshoz kapcsolódó célok megvalósításán tevékenykedjenek és kölcsönösen erősítsék egymást hatását.

Prioritások:

A Kohéziós politika által az alábbi előnyök kihasználása:

- A strukturális alapok integrált használatát ösztönző ITI-k jobb összesített eredményt hozzanak ugyanolyan mértékű közberuházás mellett.
- Az ITI-k irányításának átruházása erősítse a körzeti szereplők (helyi/városi érdekeltek) részvételét azáltal, hogy bevonja őket a programok előkészítésébe és megvalósításába.
- Mivel az ITI-k kezdettől fogva több forrásból szereznek majd támogatást, az összehangolt intézkedések nagyobb biztonsággal legyenek megvalósíthatóak.
- Az ITI kiváló eszköz az adott területekre vonatkozó fejlesztési megközelítések megvalósításához, emellett segítse elő a helyi, városi és regionális szintű kiaknázatlan lehetőségek kihasználását.

A dokumentumok elérhetősége:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/iti_hu.pdf

Dél-Dunántúl intelligens szakosodási stratégiája

A Nemzetgazdasági Minisztérium felkérésére a Nemzeti Innovációs Hivatal és a Regionális Innovációs Ügynökségek közreműködésével készült **Magyarország és a magyar régiók intelligens szakosodási stratégiája a 2014-2020 közötti időszakra.** A dokumentumok előzetes feltételei annak, hogy

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

Magyarország az EU Strukturális Alapokból innovációs, kutatási és fejlesztési célokra támogatási forrásokhoz jusson.

A dokumentum alapvető célja:

Az Európai Bizottság Kohéziós Politikájához való kapcsolódás, vagyis törekvés a szinergia megteremtésére a különböző EU-, nemzeti és regionális szintű szakpolitikák, illetve a köz- és magánforrásokból finanszírozott beruházások között. A Dél-Dunántúl intelligens szakosodási stratégiájának alapvető célja, hogy az intelligens specializáció keretében azonosítsa a régió egyedi jellemzőit és értékeit, bemutassa a jövőképet.

A regionális szintű intelligens specializációt szolgáló kutatási és innovációs stratégia célja, hogy a régió az EU Strukturális Alapokból innovációs, kutatási és fejlesztési célokra támogatási forrásokhoz jusson.

A dokumentum szerkezeti felépítése:

A dokumentum a régió helyzetelemzését, különösképpen a gazdasági jellemzőkre, az innovatív vállalkozások jellemzőit, a régió innovációs eredményeit, a régió irányítási struktúráját, döntéshozatalt, javaslatokat, jövőképet, fejlesztési prioritásokat, szakpolitikai eszközöket tartalmaz.

Területi alapcélok megfogalmazása:

A régió helyzetértékelése rámutatott arra, hogy a régióban a tudásbázisok szerepe folyamatosan felértékelődik és a kutatóhelyek száma mind a költségvetési szektorban, mind a vállalati szektorban növekedést és minőségi javulást mutat. Továbbá az is bebizonyosodott, hogy ezt a fejlesztési prioritást felismerve a megyei koncepciókban is markánsan megjelenik a jelenlegi és a jövőben létrehozni kívánt kutatóbázisok szerepe. Így a régió jövőképe és prioritásai ennek szellemében, a helyi adottságokra építve - a gazdasági szerkezettel összhangban - került meghatározásra.

Fejlesztési irányok:

A Dél-dunántúli régió innovációs stratégia keretének jövőképét és célrendszerét - a jelenlegi regionális adottságok, hazai gazdasági környezet és EU-s regionális politika figyelembevételével - az alábbiak szerinti fogalmazza meg a tanulmány:

„A Dél-Dunántúl - jelentős felsőoktatási központjainak és kutatóintézeteinek köszönhetően - 2020-ra elmozdul az intelligens növekedés irányába és 2030-ra valós Tudásrégióvá válik, mely következtében versenyképessége az átlagot meghaladó mértékben növekszik.”

Prioritások:

- **Átfogó cél:**

A magas minőségi színvonalat képviselő és széles körben elérhető oktatási - kutatási rendszer kialakításával, a gazdaság támogatása versenyképességének és innovációs potenciáljának növelése, illetve

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

az innovációra alapozott foglalkoztatottság növelése érdekében, megvalósítva ezáltal az erőforráshatékony Tudásrégió kialakulását.

- **Horizontális Prioritások:**

A régió gazdasági növekedésének biztosítása - a vállalkozói aktivitás erősítése: versenyképes, exportorientált és innovatív gazdaság

A régió innovációs teljesítményéhez kapcsolódó foglalkoztatottság növelése - a regionális K+F+I kapacitás erősítése

Környezeti fenntarthatóság, erőforrás- és energiahatékonyság elősegítése

A régió vállalkozásai innováció-tudatosságának erősítése

A vállalkozások innovációs tevékenységének ösztönzése

Tőkebevonás innovatív

K+F+I tevékenységhez kapcsolódó (tudás-intenzív, nagyobb hozzáadott értéket előállító) munkahelyek számának növelése, infrastrukturális háttérük erősítése vállalkozások régióba telepítésének ösztönzése révén

Az alacsony széndioxid kibocsátású illetve erőforrás-hatékony gazdaságra való áttérés

A vállalkozások éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásának elősegítése

- **Horizontális Al-prioritások**

A vállalatok és a közfinanszírozású intézmények K+F+I célú együttműködésének fejlesztése

A K+F+I tevékenységhez szükséges műszaki-természettudományos képzés, illetve az azt kiszolgáló tevékenységek célirányos oktatásának erősítése

A régió energiatünetlenségének elősegítése

A vállalatok exportorientáltságának ösztönzése

A régióra jellemző elvándorlás megakadályozása

A térségi elérhetőség és a K+F+I tevékenységek ellátásához szükséges infrastruktúra javítása

Az intelligens városi alkalmazkodás feltételeinek megteremtése

A dokumentumok elérhetősége: http://www.ddriu.hu/userfiles/File/DDRIS3_20130325.pdf

2.1.3 Megyei szint

Jelen fejezetben 2 meghatározó Tolna megyei fejlesztési dokumentum (Tolna megye komplex fejlesztési programja, valamint Tolna megye Területfejlesztési koncepciója) kerül bemutatásra az alábbi szempontok

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

alapján: a dokumentum alapvető célja, dokumentum szerkezeti felépítése, területi alapcélok megfogalmazása, fejlesztési irányok, prioritások, a dokumentumok elérhetősége.

Tolna megye komplex fejlesztési programjának felülvizsgálata

A dokumentum alapvető célja:

A dokumentum célja a „Tolna megye komplex fejlesztési programjának” felülvizsgálata, az alábbi módszertan alapján: dokumentum szerkezetének megtartása, leíró, helyzetelemző részek aktualizálása, „Tolna Megye Területfejlesztési Programja” rész összhangba hozása a 2005-ben elfogadott Országos Területfejlesztési Konceptióval, valamint a 2008-ban elkészült Déldunántúli régió területfejlesztési operatív programjával.

A dokumentum szerkezeti felépítése:

A Nemzeti Fejlesztési Terv (2007-2013) és az Országos Területfejlesztési koncepció bemutatása után, a régió, majd a megye helyzetelemzése (földrajzi elhelyezkedés, népesség, természeti tényezők, közlekedés, infrastruktúra, környezeti állapot, egészségügy, oktatás, kultúra, turizmus). A Tolna Megye területfejlesztési programjának összevetése a hatályos OTK területi céljaiban és a régiók fejlesztési irányjaiban megfogalmazott céljaival programjaival, Stratégiai és operatív programok és azok illeszkedése az OTK prioritásaiba.

Területi alapcélok megfogalmazása:

A rendelkezésre álló dokumentumok¹ alapján megállapítható, hogy a fejlesztési elképzelések a kistérségek-vonatkozásában eltérő hangsúlyokkal ugyan- XXI operatív programot fogalmaznak meg. Ezek eltérő stratégiai programokban jelennek meg. Megyei szinten ezek megjelenítése az alábbi stratégiai programokban célszerű:

- Településfejlesztési stratégiai program
- Gazdaságfejlesztési stratégiai program
- Környezetfejlesztési stratégiai program
- Oktatásfejlesztési és foglalkoztatási stratégiai program

¹ A Bonyhád Statisztikai Kistérség, a Völgységi Vidékfejlesztési Kistérség és Nyugat-Völgység Vidékfejlesztési Kistérség közös Vidékfejlesztési programja Dombóvár és térsége aktualizált akcióterve, Helyi Vidékfejlesztési Stratégia, Új Helyi Vidékfejlesztési Stratégia -LEADER Program összefoglaló, Duna - Mecsek Alapítvány Paks térségi LEADER alapú Vidékfejlesztési Terve, Szekszárd-tolnai Kistérség Komplex Agrárstruktúra és, Vidékfejlesztési Programja, Tamási Kistérség LHH Tervdokumentum, Fejlesztési Konceptió településenként, Települések projektleírása, Végleges Cselekvési Terv

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

- Egészség és egészségügyi fejlesztési stratégiai program
- M6-os út mente fejlesztési térsége stratégiai program
- Dunamente vízvédelmi fejlesztései stratégiai program
- Energetikai stratégiai program

Fejlesztési irányok:

Elsődleges célkitűzés a közlekedési kapcsolatok javítása, a vonalas infrastruktúra fejlesztése és rekonstrukciója. A turizmus gazdaságban betöltött szerepének növelése. A kistérségben a turizmus jelenti az elsődleges kitörési pontot, valamint a már évtizedes hagyományokra visszatekintő cipőipar. Ennek fellendítése valamint ehhez kapcsolódóan a megfelelő infrastruktúra, a közlekedési feltételek megteremtése a cél. A gyógyturizmus fejlesztése a jövőt tekintve is nélkülözhetetlen a térség szempontjából. Évtizedek óta kiaknázatlan és kihasználatlan a kistérség kincse, a Tamási Város alatt rejlő termálvízkészlet.

Prioritások:

1. PRIORITÁS: A MEGYE KOHÉZIÓJÁNAK ERŐSÍTÉSE

- 1.1.Stratégiai program: A településrendszer fejlesztése
- 1.2.Stratégiai program: Területfejlesztési intézményrendszer
- 1.3.Stratégiai program: Térségmarketing
- 1.3.1. Operatív program: A megye hazai és nemzetközi promóciója

2. PRIORITÁS: A MEGYE GAZDASÁGI VERSENYPÉSSÉGÉNEK JAVÍTÁSA

- 2.1.Stratégiai Program: A vállalkozások versenyképességének javítása
- 2.1.2.Operatív program: A vállalkozások felkészítése az EU csatlakozás követelményeire
- 2.1.3.Operatív program: A támogatási források abszorpciót segítő pénzügyi mechanizmusok fejlesztése
- 2.1.4.Operatív program: Az információs gazdaság megalapozása
- 2.1.5.Operatív program: Az innováció menedzsment és transzfer feltételeinek megteremtése
- 2.2 .Stratégiai Program: A működő tőke vonzása
- 2.2.1. Operatív program: A megye ipari parkjainak fejlesztése

3. PRIORITÁS: MEZŐGAZDASÁG- ÉS VIDÉKFEJLESZTÉS

- 3.1.Stratégiai Program: A versenyképes agrárágazatok fejlesztése
- 3.1.1. Operatív program: Versenyképes mezőgazdasági ágazatok fejlesztése

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

3.1.2. Operatív program: Organikus és nem élelmiszer célú (non-food) mezőgazdasági termelés fejlesztése

3.1.3. Operatív program: Az erdészeti szektor fejlesztése

3.2. Stratégiai Program: Agrártermékek feldolgozása

3.2.1. Operatív program: Az agrárlogisztikai szolgáltatások fejlesztése

3.3. Stratégiai Program: Falusias (vidéki) térségek fejlesztése

3.3.1. Operatív program: Hagyományos háziiparok és kézműves mesterségek

4. PRIORITÁS: TURIZMUSFEJLESZTÉS TOLNA MEGYÉBEN

4.1. Stratégiai program: Turisztikai termékek fejlesztése és promóciója

4.1.1. Operatív program: Turisztikai termékek fejlesztése és promóciója

4.2. Stratégiai program: A turizmust kiszolgáló infrastruktúra fejlesztése

4.2.1. Operatív program: A turizmust kiszolgáló infrastruktúra fejlesztése

5. PRIORITÁS: AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK FEJLESZTÉSE TOLNA MEGYÉBEN

5.1. Stratégiai program: Foglalkoztatási problémák megoldása

5.1.1 Operatív program: Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök fejlesztése

5.2. Stratégiai program: Oktatás, képzés fejlesztése

5.2.1. Operatív program: A szakképzés minőségének, a szakképzettség munkaerőpiaci értékének javítása

5.3. Stratégiai program: Kultúra és közművelődés

5.3.1. Operatív program: A megye tárgyi és szellemi örökségének megőrzése

6. PRIORITÁS: FENNTARTHATÓ KÖRNYEZETI FEJLŐDÉS ELŐSEGÍTÉSE

6.1. Stratégiai Program: Környezetvédelmi beruházások

6.1.1. Operatív program: Települési szilárd hulladékok kezelése

6.1.2. Operatív program: Szennyvizek ártalommentes elhelyezése

6.2. Stratégiai Program: Természeti értékek védelme

7. PRIORITÁS: KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉS

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

- 7.1.Stratégiai Program: Gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése
- 7.2.Stratégiai Program: Főúthálózat fejlesztése
- 7.3.Stratégiai Program: Alsóbb rendű utak fejlesztése
- 7.4.Stratégiai Program Alsóbb rendű utak (Kerékpárutak) fejlesztése
- 7.5.Stratégiai Program: Vasúthálózat fejlesztése
- 7.6.Stratégiai Program: Légitökölekedés fejlesztése
- 7.7.Stratégiai Program: Vizi közlekedés fejlesztése

A dokumentumok elérhetősége: <http://www.tolnamegye.hu/index.php?mid=144&cid=1137>

Tolna megye Területfejlesztési koncepciója

Átfogó cél: A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése

Stratégiai cél: Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként

- Széles körű, **gazdasági célú vállalkozói együttműködések** (klaszterek, projektszervezetek) támogatása a Tolna megyei vállalkozások piaci szerepvállalásának megerősítése érdekében ágazatonként, illetve termékpályánként
- A helyi gazdaság fejlesztése és a megyei foglalkoztatás növelése érdekében kiemelten fontos, hogy a helyi (Tolna megyei) vállalkozások felkészüljenek a várható Tolna megyei fejlesztések megvalósítására. Ennek érdekében valamennyi ágazatot tekintve **erősíteni szükséges iparáganként, illetve termékpályánként a vállalkozói, termelői együttműködések**et. A Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Kar hozzájárulhat a megyei hiánypótló képzések kialakításához, megszervezéséhez (borászati centrum létrehozása, mérnökinformatikus képzés beindítása).
- Szekszárdi szőlészeti és borászati kutatás-fejlesztési központ kialakítása a Pécsi Tudományegyetem szakmai együttműködésével
- A Borvidék nagy múltja, kiváló termőhelyi adottságai és minőségi borai jó alapot nyújtanak a további fejlődésre. A termék- és termelésfejlesztésben szükséges tudásbázissal a Pécsi Tudományegyetem rendelkezik, mely a helyi szőlészek és borászok szakmai tapasztalatával a Szekszárdi és Tolnai Borvidék hasznára válhat.
- Dombóvár és Tamási központtal mezőgazdasági célú K+F bázis kialakítása a Kaposvári Egyetem szakmai együttműködésével

A jó termőhelyi adottságoknak megfelelően megosztható a kutatóközpont a két település között. Mindkét város térségében hagyományosan nagy súllyal bír a mezőgazdaság, melynek továbbfejlesztésében a Kaposvári Egyetem nyújthat segítséget.

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

- Energetikai K+F bázis kialakítása Paks és Tamási központokkal

Pakson a mérnöki szaktudás kamatoztatása egyéb energetikai célú beruházások megvalósítására és a Paksi Atomerőmű blokkjainak bővítése érdekében, valamint Tamásiban helyi kezdeményezésű megújuló energia felhasználásra alapozva kutatóközpontot kell létrehozni.

- A helyi mezőgazdasági alapanyag **termelési igényekhez igazított helyi logisztikai alközpont kialakítása funkcionális térségenként**

A termelési hatékonyság a szállításban, raktározásban is fontos. Ezért elengedhetetlen a helyi logisztikai bázisok racionalizálása, ahol szükséges, ott pedig a kapacitás növelése, a szolgáltatások fejlesztése.

- A helyi alapanyag termelési igényekhez igazított térségi logisztikai bázisok kialakítása a megyét érintő jelentősebb vasúti, közúti, vízi közlekedési csomópontokban
- A termékek szállításához szükséges az országos, illetve nemzetközi folyosók mentén logisztikai főközpontok kialakítása, tekintettel a csomóponti helyzetre, valamint a termékek szállítási távolságára. Fontos a csomópontok (Bátaszék, Bonyhád, Dombóvár, Dunaföldvár, Paks, Szekszárd, Tolna) és kikötők (Dunaföldvár (TEN-T hálózatba emelése), Paks, Bogyiszló és Fadd-Dombori térsége) megközelíthetőségének, szolgáltatásainak mennyiségi és minőségi javítása szárazföldön és vízen egyaránt.

Stratégiai cél: Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése, valamint a kiemelten magas kézimunka igényű, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar)

- **Tejipari és húsipari alapanyagokra épülő termékfejlesztés, élelmiszeripari és mezőgazdasági gépgyártás szekszárdi központtal**
- Szükséges a már meglévő tejipari termékek folyamatos fejlesztése, ennek következtében az ágazat piaci részesedésének növelése. Fontos a potenciálisan számba vehető tejipari kapacitások jobb kihasználása, speciális, magas hozzáadott értékű (kézzel készített, kisüzemi, manufaktúrák) termékek előállítása. Újra kell éleszteni a megyében nagy múlttal rendelkező húsipari tevékenységet, ki kell alakítani a nagyüzemi és a kisüzemi kapacitásokat, versenyképes, egyedi húskészítmények piaci bevezetését.
- A megyei (elsősorban Bátaszék, Bonyhád, Szekszárd, Tolna és térsége) bőr- és textilipari, illetve kézimunka igényes könnyűipari kapacitások növelése az ágazaton belüli piaci részesedés növelésével
- Hagyományosan jelenlévő ágazatok, melyek országos jelentőséggel bírnak. Szakembergárdájuk, foglalkoztatottaik száma jelentős, **piaci részesedésük növelése, új piaci szegmensek keresése, termékeik fejlesztése stabilitásuk érdekében szükséges.**

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

- A helyi mezőgazdasági alapanyagokra épülő magas hozzáadott értékű élelmiszer- és feldolgozóipari kapacitások kiépítése a **növénytermesztés és az arra épülő állattenyésztés gazdasági egyensúlyára alapozva, funkcionális térségként**
- A jó termőhelyi adottságokra és jó minőségű helyi alapanyagokra alapozható feldolgozóipar, mely az alapanyag-termeléshez képest lényegesen magasabb hozzáadott értékkel bír. Támogatandó a helyi állattenyésztés igényeit szolgáló helyi növénytermesztési alapanyagokra épülő takarmány-előállítás fejlesztése. A termés hozamok kiszámíthatósága érdekében szükséges az öntözhető területek növelése. A szántóföldi növénytermesztés mellett indokolt a magasabb élőlétszám igényű zöldség- és gyümölcs-termesztés, gyógynövénytermesztés, biotermékek előállítása és egyéb kertészeti tevékenységek arányának növelése. Ezek a foglalkoztatásra is jótékony hatással vannak, illetve javítják az agrárium jövedelmezőségét.
- **A nagy hagyományokkal rendelkező Tolna megyei építőipar fellendítése**
- Kedvező hatást gyakorolhat a lakáspiaci helyzetre a megye legnagyobb energetikai célú ipari fejlesztése, a Paksi Atomerőmű új blokkjának/blokkjainak létesítése, amelynek következményeként több éven keresztül jelentős számú mérnökre és szakképzett munkaerőre lesz szükség, akik elhelyezése, lakhatási lehetőségeinek megoldása további építőipari beruházásokat igényel. A várható gazdaságfejlesztési beruházások, élelmiszeripari feldolgozó üzemek és a kiszolgáló épületek elsősorban a fémszerkezet-gyártás (acélszerkezetes épületek) fellendítését segítik elő, ami jótékony hatást fog gyakorolni az építőipar ezen területén tevékenykedő vállalkozások piaci részesedésére.
- **A már működő ipari parkok és ipari övezetek fejlesztése**, különös tekintettel az ágazati igényeket kiszolgáló infrastruktúrafejlesztésre, a városok és vonzáskörzetük igényeire épülő inkubáció- és szolgáltatásbővítés az ipari parkokban
- Szükséges az ipari parkok versenyhelyzetét javítani a **szolgáltatások számának növelésével**, valamint minőségük javításával, különös tekintettel a piacra jutás elősegítésével. Széleskörű inkubációs lehetőségeket kell biztosítani a vállalkozások számára.
- **Egészségipari fejlesztések**

Az egészségügyi szolgáltatások bővítése, valamint az intézményrendszer fejlesztése mind a helyi lakosság, mind pedig a megyén kívülről érkezők ellátását szolgálja, valamint a helyi foglalkoztatási mutatókra is kedvező hatással lenne.

- **Regionális szintű gazdasági és piaci együttműködések elősegítése klaszterek által**
- A piaci versenyben való javuláshoz szükséges - földrajzi távolságon, illetve ágazatokon alapuló - összefogások, partnerségek kialakulását elősegíteni. A Déldunántúli régió belül fontos Tolna megye gazdasági szerepének erősítése.
- A **megyei gépgyártási kapacitások erősítése** elsősorban az autóipari, szerszámgép gyártás területén és elektronikai iparban
- **Ki kell használni a jelentős német nemzetiségű, német ajkú lakosság, valamint a megye erős német gazdasági kapcsolataira épülő gazdaságfejlesztési lehetőségek kihasználását**, elsősorban a világhírű német gépgyártási tapasztalatokra alapozva. Támogatandó a városok ipari

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

parkjaiba, ipari övezeteibe települő, illetve a főként Szekszárd és Bonyhád térségében jelen levő gépipari cégek fejlesztése.

- A szén-és kőbányászat újraélesztése és arra épülő gazdaságfejlesztés Nagymányok és Váralja térségében a környezeti fenntarthatóság figyelembevételével
- A megye Baranya megyével határos területe **jelentős mennyiségű ásványkincssel rendelkezik, melynek feltárása az energiaárak növekedése miatt gazdaságilag indokolható.** A bányászati tevékenységgel és az arra épülő, illetve azt kiszolgáló szolgáltatásokkal a térségben élők foglalkoztatása jelentős mértékben javítható.

Stratégiai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása

- **Védett építészeti értékek gazdasági, turisztikai és közösségi célú hasznosításának elősegítése**
- A megyében található kúriák, kiskastélyok országos vagy helyi védettség alatt kihasználatlanul állnak. Állagromlásuk megállítható és visszafordítható lenne hasznosításukkal. Ezek egy része a településektől kissé távolabb fekszik, de a mai lehetőségekkel, alternatív infrastruktúrával elláthatók. Elsősorban szálláshelyek kialakítása indokolt a bakancsos és kerékpáros turizmus számára, illetve közösségi funkciók preferálhatók.
- Hasznosításuk terén szintén fejlesztendők a megyei várak (pl.: Dunaföldvár, Dombóvár-Gólyavár, Ozora, Simontornya), római kori régészeti lelőhelyek (pl.: limes, Iovia), valamint szobrok, szoborcsoportok (pl.: Kossuth-szoborcsoport).
- **Országos jelentőségű védett természeti területek**
- Feltáratlanok a megyében az országos hírví, de célállomásként még nem eléggé keresett védett területek. Ezekhez feltétlenül szükséges kialakítani látogató és információs központokat, a terület bejárhatósága és megközelíthetősége sem optimálisan biztosított (pl. Gemenci kisvasút indítása Szekszárdról, Gyulaj szervezett látogathatóságának hiánya, a Mecsek ÉK-i feltárása látogatóközponttal (Váralja), a Pacsmagi-tavak átfogó turisztikai hasznosítása.) A védett természeti területek turisztikai szempontból rendkívül jó lehetőséget biztosítanak a megye számára. A csodálatos természeti környezetben biztosíthatók a minőségi, a mai kor követelményeinek megfelelő vadász, horgász, öko és lovas turizmust kiszolgáló létesítmények és az igényeket kielégítő szolgáltatások.
- **Sió turisztikai hasznosítása**

A Sió összeköti az ország vízrajzának két kiemelkedő természeti kincsét, a Balatont és a Dunát. A mintegy 120 km-es szakaszból 100 km a megyén keresztül halad, és a városoktól távol, a megye turisztikailag még feltáratlan területeit szeli át.

A meder rendezésével és vízzsálító képességének helyreállításával javulna a vízgazdálkodás, ami nemcsak a vízi közlekedést biztosítaná, de lehetőséget teremtene a mezőgazdasági területek szükség szerinti öntözésére is, illetve biztosítva lenne a Sió használata a teljes szakaszon a vízi turizmus számára. A töltéseken turisztikai és egyben hivatásforgalmat is szolgáló összefüggő kerékpárutat kell kialakítani. A

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

fejlesztés szervesen kapcsolódna a Balaton kiemelt üdülőövezetéhez, gazdagítaná az ottani kínálatot és programot kínálna a meghosszabbított szezonban. A kiépített megállóhelyek, pihenők alkalmasak lennének arra, hogy a Sió tágabb vonzáskörzetében található értékeket (ozorai és simontornyai vár, felsőrácegrespusztai Illyés Gyulához és Lázár Ervinhez kötődő irodalmi túrák szervezésére alkalmas pontok, kúriák, a kölesdi és tengelici kastélyok, a sióagárdi tájházak, valamint a pincefalvak) szolgáltatások nyújtásával turisztikai attrakciókká fűzzék. Átfogó célunk, hogy a megyében összefüggő **kerékpárút-hálózatot**, és erre felfűzött komplex turisztikai kínálatot alakítsunk ki. A turisztikai attrakciókra épülő, már meglévő kerékpárút-hálózat szakaszait is magába foglaló, megyei összefüggő kerékpárút egyben a szomszédos megyék (Somogy, Fejér, Baranya) nagyobb turisztikai értékeinek elérését is szolgálják.

- **Duna-menti rekreációs térség kialakítása**

Két város (Dunaföldvár, Paks), egy nagyközség (Fadd) és három község (Bölcske, Gerjen, Bába) kivételével települések belterületétől távol halad a megye K-i határán mintegy 100 km hosszan a legnagyobb magyarországi folyó. Ez a természeti adottság, valamint a kialakult holtágak, öblök, a gemenci állat- és növényvilág kincsei indokoltá teszik a régióban minőségi szállás- és vendéglátóhelyek létesítését, a vízi sportokra, horgászturizmusra, a hagyományokra alapozott rekreációs térség kialakítását. Turisztikai vonzerőt képezhet Dunaföldváron a vár, a tájház, a gyógyfürdő, Bölcskén a pincefalu, a világörökség várományos római kori Limes maradványok, Pakson az Atomenergetikai Múzeum és látogatóközpont, a pincefalu, a szintén világörökség várományos római kori Lussonium, a képtár, Fadd-Domborin az üdülőtelep és a vízi sportok, Decsen a tájház és a sárközi népviselet, Bogyiszlón az orchideás erdő, Bátán a tájház, továbbá Bataaszéken az Árpád-kori romok. Turisztikai szempontból a Sióhoz és a Dunához kapcsolódó rekreációs térség együttes kezelése, a programok, szolgáltatások egymással való kiegészítése javasolt. A közelmúltban megépült M6 autópálya a bel- és külföldi turizmus számára egyaránt jól megközelíthetővé teszi ezt a térséget.

- **Termál- és gyógyturizmus megyei központjainak további fejlesztése, új központok létesítése**

Két jelentősebb létesítmény működik a megyében, egyik Dombóváron a másik Tamásiban. Míg az előbbi magas színvonalú szálláslehetőséggel és egészségügyi szolgáltatással is bír, az utóbbinál az akadálymentes megközelíthetőség és használat az, ami nemzetközileg is egyedülálló. Ez utóbbi esetében a közeli kemping és egyéb szálláshelyek továbbépítése preferálható, valamint igen széles körű marketing-tevékenység szükséges az országos és a nemzetközi turisztikai vérkeringésbe való bekapcsolódáshoz.

- Mindkét település számára egy várható **nemzetközi szintű vasúti** (és közúti) megközelíthetőség kiépítése óriási előrelépést jelentene.
- Ugyanakkor fontos megemlítenünk és további fejlesztéssel érintenünk a megyeszékhelyen kiépített szekszárdi, valamint a helyi jelentőségű bonyhádi termálfürdőt. A tervezett paksi és a meglévő dunaföldvári gyógyfürdő további bővítése és fejlesztése a regionális és megyei gyógyvíz kínálatot és a ráépülő gyógyászati szolgáltatások kínálatát jelentős mértékben javíthatja. A szálláslehetőségek mennyiségi és minőségi fejlesztése Tamási, Szekszárd, Dunaföldvár és Bonyhád esetében is indokolt.
- **A Szekszárdi és Tolnai Borvidék és a pincefalvak borturisztikai és gasztronómiai kínálatának növelése**

Az elmúlt években méltán elismert lett mind országosan, mind nemzetközileg a borvidék, több év borásza cím került a megyébe, Szekszárdra. Kitörést jelenthet az együttműködés, országos és nemzetközi hírű programok, fesztiválok szervezése, igényes és különböző színvonalú szálláshelyek és vendéglátóegységek

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

kialakítása, valamint kapcsolódás egyéb kulturális és turisztikai akciókhoz. Több száz pincéből álló pincefalvak (Bölcske, Paks, Györköny, Sióagárd) található a megyében, melyből országosan is csak néhány van. Kedvező közúti megközelítéssel az M6 mentén további baranyai (villányi) és Bács-Kiskun megyei (hajósi) pincefalvak érhetők el. Ezek együttműködésével, pincefalvankénti központok kialakításával, a szállás és a vendéglátás lehetőségeinek bővítésével kiváló turisztikai attrakciók alakíthatók ki. A pincefalvak szomszédos megyékben lévő borkínálattal történő összekapcsolása, valamint a szekszárdi borturisztikai lehetőségek kiegészítése a megyeszékhely sport-, konferencia-, üzleti és szabadidős turizmus nyújtotta lehetőségeivel, erősítené a térség komplex turisztikai vonzerejét. A borturizmussal egyetemben fontos a helyi gasztronómiai kínálat bővítése, az abban rejlő lehetőségek kiaknázása, valamint a helyi termékeket előállító gazdaságok fejlesztése.

- **Kerékpáros turizmus feltételeinek fejlesztése**

A kerékpáros turizmus igényeinek kielégítése érdekében kiemelten fontos az alábbi szakaszokon a kerékpáros közlekedés feltételeinek megteremtése és a már kiépített szakaszok összekapcsolása és további fejlesztése: Szekszárd-Tolna-Fadd-Dombori, Tamási-Dombóvár-Orfű-Pécs, Dombóvár-Kaposvár. A megvalósítandó fejlesztések a turisztikai célokon túl a hivatásforgalom szempontjából is jelentősek.

- **Környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések**

Szükséges a megye területén lévő vízbázisok fejlesztése, az egészségügyi határértéknek megfelelő vízminőség előállítása érdekében, valamint az elöregedett, elszennyeződött infrastrukturális elemek (pl.: ivóvíz-gerincvezeték hálózat, vízáttemelő szivattyúk) cseréje, bővítése. Nagyobb településeken **szennyvíztisztító telepek kiépítése**, kisebbeken pedig alternatív megoldások alkalmazásának támogatása indokolt. A már meglévő szennyvíztelepeket bővíteni, fejleszteni és korszerűsíteni kell. A részben csatornázott települések esetén a 100%-os csatornázottság elérése a cél.

Javítani, kiterjeszteni, valamint **támogatni kell a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségeit**, csak úgy, mint a zöld hulladék kezelését és újrahasznosítás lehetőségeinek megteremtését.

Támogatni kell a **mezőgazdaság, az ipar és a közlekedés által okozott zaj- és légszennyezettség mérséklésére irányuló technológiai fejlesztéseket** és védősávok létesítését támogatni kell.

Tolna megyében az elmúlt évtizedekben beszennyezett területek **kármentesítése**, az ebből adódó környezeti kockázatok csökkentése az előttünk álló tervezési, fejlesztési időszak feladatai közé tartozik (Szekszárd, Hidas, Bonyhád, Simontornya, Dunaföldvár térségében). A tervezett fejlesztések megvalósítása során az ipai múlttal rendelkező ún. barnamezős területek preferálása indokolt a zöldmezős beruházásokkal szemben.

- **Tolna megyében fontos a természeti és táji értékek megőrzése, a táj szerkezetében és karakterében bekövetkezett kedvezőtlen irányú változások fékezése, megállítása.** Turisztikai és fenntarthatósági szempontból különösen fontos a természetes és természetközeli élőhelyek megőrzése, a biológiai és táji sokszínűség fenntartása, valamint a táji örökség megőrzése. Ehhez szükséges a kedvező tájkaraktert őrző termelés, kereskedelem és egyéb szolgáltatások erősítése. A táji fenntarthatóság érdekében indokolt a működőképes ökológiai rendszerek, zöld infrastruktúrák fennmaradásának és fejlesztésének biztosítása, az ökoszisztéma szolgáltatások megőrzése, a fejlesztések során az ökológiai viszonyoknak megfelelő, honos fajok alkalmazása,

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

zöldfelületek ökológiai és használati értékének növelése, minőségének javítása, építmények és létesítmények tájba illesztése, tájsebek begyógyítása, a táj rehabilitálása és rekultivációja.

- A tervezett és megvalósított fejlesztések során kiemelt figyelmet kell fordítani a **NATURA 2000 területekre, szükség esetén indokolt hatásbecslési eljárás lefolytatására.**

A dokumentumok elérhetősége: <http://www.terport.hu/teruletfejleszt/megyek/fejlesztesi-dokumentumok/koncepcio/tolna>

2.1.3 Kistérségi/Térségi szint

2.2 A részprogram és a releváns fejlesztési dokumentumainak összefüggései

A részprogram a fent bemutatott, valamint a jelenleg releváns Ágazati Operatív programok (különösen a TOP) hatályos verzióinak figyelembe vételével, azok prioritásainak megfelelően került véglegesítésre.

3. Tolna megyei helyzetelemzés

3.1 Földrajz, demográfia

A tamási kistérség 32 települést foglal magába, **Tolna megye nyugati, északnyugati határán helyezkedik el** (ld. 1. számú melléklet). A kistérség Somogy, Baranya megyével, annak kettő, illetve egy kistérségével határos, amely kedvező hatással van a kistérség életére. A kistérségi központban, **Tamásiban két közlekedési főútvonal**, a 61-es (Dunaföldvár- Kaposvár-Nagykanizsa) és a 65-ös (Siófok-Szekszárd) található, ezáltal sajátos csomóponti helyzetet teremtve. A kistérséget északkelet-délnyugati irányban átszeli a 40-es számú (Budapest-Pécs) **vasúti fővonal**.

A kistérség természetföldrajzi szempontból a Dunántúli-dombság természetföldrajzi nagytáj két középtájára terjed ki. A területnek a Kapos folyótól nyugatra fekvő része Külső-Somogy természetföldrajzi középtájhoz, második fele a Kapos és a Sárvíz által határolt Tolnai-Hegyhát kistájhoz tartozik. Míg a Külső-Somogyhoz tartozó terület a **mezőgazdasági hasznosítás** szempontjából fontos felszíni formái alapján is, a Tolnai-hegyháthoz tartozó **változatos domborzati adottságú területek a vidékfejlesztésben fontos szerepet játszó turizmus számára a legalkalmasabbak**. Nem véletlen, hogy a megyében ezen a területen indult be elsőként szervezeten a falusi turizmus.

A területen az **agyagon, löszön** (téglagyártási alapanyag) és a **homokon** kívül (építkezési kötő- és vakolóanyag) hasznosítható kőzettani nyersanyag nincsen, így a természeti táj bányászati rombolásától, átalakításától sem a jelenben, sem a jövőben nem kell tartani. A kistérség teljes területe a Kapos vízgyűjtő területéhez tartozik. A Kaposnak a kistérség területére eső legnagyobb mellékvízfolyása a Koppány. A

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

kistérség északi peremén folyik a Sió csatorna, amelyen keresztül a Balaton felesleges vizét vezetik le a Dunába. A kistérség természetes eredetű állóvizekben szegény.

A kistérség több települése a **Duna-Dráva Nemzeti Park** területén helyezkedik el. Az országos jelentőségű természetmegőrzési területek, madárvédelmi területek, valamint a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek összefoglaló táblázata a 3. számú mellékletben található.

Az állandó népesség száma 39 133 fő, korcsoportok szerinti megoszlásukat az 2. számú melléklet mutatja be, **évek óta romlik a kistérség öregedési indexe**. A népesség öregedése főként a kistérség keleti felében található gazdaságilag hanyatló elöregedő kistelepüléseket (Miszla, Kisszékely, Szakadát, Kalaznó, Varsád) érinti, ahol az elvándorlás is jelentősen hozzájárult az öregedési folyamathoz. A lakónépesség száma a várostérségben 40 013 fő (KSH, 2011), területi megoszlásukat tekintve nagy eltéréseket tapasztalhatunk. A Tamási kistérség népsűrűsége (43 fő/km²), jóval alatta marad a megyei, illetve a régió hasonló átlagának. Az **alacsony népsűrűséget**, az aprófalvas településszerkezet indokolja. A települések népsűrűségének szórása természetesen igen nagy. A Tamási kistérségben számított **migrációs különbség pozitív**, vagyis a térségben magasabb az odavándorlók száma a kivándorlók számánál (odavándorolók: 2099, elvándorlók száma: 2048). A legtöbb ember Tamásiba (407), Gyönkre (210) és Simontornyára (165) költözött, munkalehetőség miatt. A munkaképes lakosságra az **aluliskolázottság jellemző**.

Tamási egy **geotermikus erőmű** létesítésére vállalkozott, amikor az országban elsőként kötött megállapodást a PannErgy Nyrt.-vel. Kiderült, 2000-2500 méter illetve 3000-3500 méter mélyen két víztározó bújik meg. A felső rétegből 20-40, míg az alsóból 200 fokos víz nyerhető ki, amelyből a fűtéshez és az áramtermeléshez nyernek majd mintegy 8 megawattnyi energiát. A településen magánbefektetők is látnak fantáziát a megújuló energiák használatában, igaz ők nem a föld alatt keresgélnek. A drezdai GM Környezetvédelmi és Energiagazdálkodási Kft. 50 millió eurós beruházással, 14 egyenként két megawatt teljesítményű, Vestas típusú **szélturbinát** tervezett a várostól északra. A melegvíz és a szél mellett, egy a mezőgazdasági, a faipari és a háztartási hulladékot feldolgozó **bioerőmű** is szolgáltatna energiát Tamásinak. A Bioweg Kft erőművében, egy öt megawatt teljesítményű turbina biogázt, és abból villamos- és hőenergiát állítana elő, a másik hét megawattos blokk pedig biomasszát, energiaültetvényből származó fát és más növényi hulladékot fog hasznosítani. Az erőművel a környék mezőgazdasági termelői is jól járhatnak, az erőmű számára szükséges energianövényeket, fűzet és nyárfát ők termesztetik majd.

3.2 Gazdaság

3.2.1. Vállalkozások, vállalkozásfejlesztés

A **működő vállalkozások** (összesen a kistérségben 1730) legnagyobb számban Hőgyész, Pincehely, Simontornya, Iregszemcse és Tamási településeken vannak jelen, a regisztrált vállalkozások 70%-a ezeken a településeken folytatja tevékenységet.

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

Vállalkozássűrűség tekintetében elmondható, hogy a kistérség 32 települése közül hét (Gyöngyös, Hódmezővásárhely, Iregszemcse, Ozora, Pincehely, Simontornya, Tamási) rendelkezik 100-nál több vállalkozással, a többi eloszlás egyenletesnek tekinthető a térségen belül. Különbségek a települések központi funkcióiból adódhatnak, hiszen a kistérség három városa, a kistérségi központ Tamási és az ipari hagyományokkal büszkélkedő Simontornya, valamint Gyöngyös kiemelkedik a mezőnyből. Mikrotérségi szerepkörrel rendelkezik ezek mellett Gyöngyös, Hódmezővásárhely és Iregszemcse is.

A vállalkozások tevékenységi kör szerinti megoszlását tekintve megállapítható, hogy a **mezőgazdasági jellegű vállalkozások aránya az átlagosnál magasabb**, a szolgáltató szektor jelenléte viszont némiképp alacsonyabb a megyei és regionális átlagnál.

A **turisztikai vállalkozások** területi elhelyezkedésére is a területi differenciáltság a jellemző. A 191 vendéglátóhely közel 30%-a Tamásiban található. Szálláshely a KSH adatai alapján 4 településen található a kistérségben (Tamási: 33, Simontornya: 29, Ozora: 13, Kiskőrös: 12). A szálláshelyek típusa panzió, 1 szálloda található a kistérségben, Tamásiban.

3.2.2. Mezőgazdaság

A kistérség talaja a régió legjobbjai (28,5 AK) között szerepel, ezáltal a **mezőgazdasági művelés aránya kimagasló. A mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek száma 85.** A térség fejlődését a történelem folyamán az agrárszektor jelentős mértékben meghatározta. Az erdőgazdálkodásnak is kiemelt szerep jut, napjainkban is a térségben működik a Gyulai Erdészeti és Vadászati Zrt. Tamási Erdészete. Érdekes még a kistérségben, hogy az Iregi Állami Gazdaság területén kezdte meg működését a Kaposvári Egyetem Kutatóintézete is, amelyet a jogelőd Növénytermesztő Telepet a nagynevű Mauthner Ödön Magkereskedő és Magnemesítő Rt. létesítette 1936-ban. Kutatási feladata mindvégig a növénytermesztés volt, főként az olajtartalmú növények (napraforgó, őszi káposztarepce) és az abrakhüvelyesek (szója, borsó) játszották a főszerepet. Az intézet ma a Pannon Agrártudományi Egyetem keszthelyi Mezőgazdaság-tudományi Kar Takarmányfejlesztési Kutatóintézet részeként működik. Ennek a kutatóbázisnak a jelenléte is hangsúlyozza a térség mezőgazdasági jellegének, az agráriumban és annak fejlődésében betöltött szerepét.

A mezőgazdasághoz kapcsolódó vállalkozások közül az Agroireg Kft. foglalkozik növénytermesztéssel és értékesítéssel (búza, kukorica, napraforgó, cukorrépa), illetve Szakályban a Hódmezővásárhelyi Agrokémiai Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. növényvédőszer és vetőmag-értékesítéssel.

3.2.3. Ipar

Az önkormányzatok helyi iparüzési adóbevételei alapján kitűnik az **ipari tevékenység viszonylag koncentrált elhelyezkedése** a térségben, hiszen a Tamási kistérség 32 településének közel felén nem működik ipari tevékenységet folytató vállalkozás. Iparüzési adóbevételel rendelkező települések közül pedig Tamási, Hódmezővásárhely, Gyöngyös, Ozora, Pincehely és Simontornya rendelkezik kiugró értékekkel. Jelenleg a

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

térségben működő vállalkozások közül támogatással létesült a **Philips lámpatesteket előállító vállalkozása tamási telephellyel**. Szintén Tamásiban folytatja tevékenységét a **Hinke Kft.** tartálygyártó vállalkozása is. Jelentős árbevétellel és foglalkoztatotti létszámmal rendelkezik az építőipari tevékenységet folytató, Tamásiban működő **Tam-Bau Kft.** Az élelmiszeripar képviselőjeként a **Tamási Hús Kft.** húsfeldolgozója működik a kistérségben. A könnyűipart képviseli továbbra is a hőgyészi **Frottír Kft.**, amely törölközők, háztartási törölkők előállítására specializálódott.

3.2.4. Szolgáltatások

A szolgáltatások területén elsősorban önfoglalkoztató vállalkozások működnek. A térségben közel 3500 fő dolgozik mikro vállalkozásokban. Közülük több mint 650 fő **könyveléssel** foglalkozik, közel 1800 fő valamilyen **kis boltot üzemeltet**, vagy kisbolt alkalmazottja, és majd 500 fő egymaga vállalkozik, miniatűr **építőipari munkacsoport részeként tevékenykedik**. Emellett említésre méltó, hogy az **egészségügy, oktatás és kultúra** területén több mint 500 fő tevékenykedik, vagy alkalmazva van egészen kicsi, néhány fős vállalkozásokban.

3.2.5. Turisztika

A várostérségben a hagyományos ágazatok mellett a **turizmus jelentősége fokozatosan került előtérbe**, hiszen a tamási termálfürdő (és a közelében lévő attrakciók: kilátó, erdei tanösvény és kerékpárút), valamint a hőgyészi négycsillagos Apponyi-kastély kedvelt célpontjaivá váltak elsősorban a belföldi turizmusban résztvevőknek. Emellett a kistérségben várak (Simontornya és Ozora), valamint kastélyok (Hőgyész, Iregszemcse, Simontornya) színesítik az idegenforgalmi kínálatot.

A kistérség legrangosabb **rendezvénye a Tamási Lovasnapok**. Az augusztus 20-hoz kapcsolódó rendezvény alatt látványos díjugratás, lovasbemutató és fogatverseny vonzza a turistákat. A másik jelentős rendezvény szintén Tamásihoz köthető: a Tamási Bográcsmestere rendezvény, Trófea Nemzetközi Vadfőző verseny. **Hőgyészen** jelentősek a Gróf Apponyi Antal Zenei Hetek (július-augusztus), Szent István-napi Vigasság (augusztus 20.), Hőgyészi Búcsú, Szüreti Felvonulás (szeptember), a hőgyészi Szarvasgombász búcsú (szeptember közepén). A térség falvainak rendezvényei (pl. falunapok, búcsúk a helyi lakosság érdeklődését keltik fel elsősorban). 1999-ben, a teljes napfogyatkozást egy hipnotikus erejű ünnepléssel köszöntötték az **Ozorán**. Több tízezres, a világ minden tájáról érkező tömeg vette át a goa zene lüktetését és tökéletes együttlét hangulatának bölcsőjében teremtették meg az Ozora Fesztivált.

A térségben található közművelődési intézmények közül kiemelkedik a Tamási Galéria, mely állandó kiállításként tekinthető meg, többek között Mednyánszky, Borsos Miklós, Vasarely, Dali és Renoir festményekkel.

A régió legismertebb természetvédelmi értéke a **Gyulaji erdő**. A Gyulaji Rezervátum 7800 hektáros, cser, tölgy és gyertyán erdeiben él a világ legnagyobb dámpopulációja. A terület kezelője a Gyulaji Erdészeti és

Vadászati ZRt., mely szervezet a fakitermelés és erdőtelepítés mellett magas színvonalú vadgazdálkodást folytat.

A közel 20 hektáron elterülő **Tamási vadaspark** és parkerdőben több különleges, félig földbe süllyesztett les kunyhó is kialakításra került, melynek speciális üvegei vannak. A vadak számára láthatatlanok a látogatók, így közvetlen közelről csodálhatják meg a tolnai erdőségek nagyvadvilágát természetes környezetükben. Közel 2 kilométer hosszú gyalogösvény kalauzolja végig látogatóinkat, ezen keresztül érhetők el új kilátók, madár- és nagyvadetető, illetve itatók, vadlesek és vadsimogatók a kisebbek számára. A nagyvadak világával kapcsolatos mélyebb ismeretek megszerzését segíti az ösvény mentén kihelyezett számos tájékoztató-, ismeretterjesztő tábla. Vadasparkban közel 50 dámvad, gímszarvas, őz és vaddisznó becserkelésén és megfigyelésén keresztül szerezhetnek felejthetetlen élményt az idelátogató családok, fiatalok és egyéni turisták. A vadaspark mellett található a parkerdei tanösvény ismeretterjesztő táblák segítségével mutatja be az erdők faj gazdag növény- és állatvilágát.

3.3 Infrastrukturális helyzet

3.3.1. Közlekedés

A kistérség autópályával nem rendelkezik, viszont a kistérségi központban, **Tamásiban** két közlekedési főút vonal, a 61-es (Dunaföldvár- Kaposvár-Nagykanizsa) és a 65-ös (Siófok-Szekszárd) találkozik, ezáltal sajátos **csomóponti helyzetet** teremtve. A kistérséget északkelet-délnyugati irányban átszeli a 40-es számú (Budapest-Pécs) villamosított **vasúti fővonal** (távolsági közlekedéssel). Tamási és néhány kistélepülés olyan mellékvonalak mentén fekszik, amelyek a vasúti szárnyvonalak megszüntetésével kimaradnak a vasúti közlekedésből, a településeken vonatpótló buszokkal szállítják az utasokat. Ezek a megszüntetett szárnyvonalak (Dombóvár-Tamási-Lepsény, a Tamási-Fürged és a Tamási-Pincehely) mentén helyezkednek el. **Vasúti megállóhelyel 11 település rendelkezik**, amelyek a Budapest-Pusztaszabolcs-Pécs vonal mentén fekszenek, így a főváros és a régióközpont elérhetősége is könnyebb megközelíthetőséget eredményez. A hétköznapi elérés mutatóját figyelembe véve a megyei rangsor végén foglal helyet a Tamási kistérség 35,3 perces eléréssel, ezzel az értékkel regionális viszonylatban is a mezőny végére szorul. A gyorsforgalmi csomópontok elérését tekintve földrajzi fekvésének és a rendelkezésre álló vonalas infrastruktúrájának köszönhetően a régió viszonylatában kedvező értékkel, megyei szempontból viszont egy gyenge értéket képvisel a 39,4 perc. **A főváros elérhetősége** – köszönhetően az imént említett tényezőknek – **114 perc**, ami regionális viszonylatban is jónak mondható. Ezzel szemben a megyén belüli alacsony színvonalú infrastruktúrájának köszönhetően a megyeszékhely eléréséhez 47 percre van szükség, ami megegyezik az autópálya elérésének idejével, bár az utóbbi, az M7-es autópálya a kistérségtől északra, előbbi délkeletre helyezkedik el. A kistérségi központ viszont nagy kiterjedése ellenére is átlagos 19 perc alatt elérhető. **Nehezíti a közlekedési helyzetet a zsáktelepülések jelenléte** (Kisszékely, Udvari, Kalaznó, Fürged, Értény, Újireg), hiszen ezekbe naponta csak egy, jobb esetben néhány buszjárat jut el. A Tamási kistérség egy települése, Belecaska kivételével mindegyik rendelkezik autóbussz megálló helyel, amely segíti a lakosság mobilitását.

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

A térségben az önkormányzati **utak és közterek** hossza 295,6 km, a települések közötti arányát a 4. számú melléklet szemlélteti. Önkormányzati kerékpárút, közös gyalog- és kerékpárút a KSH adatbázis szerint csak Tamásiban található (3,7 km). Önkormányzati kiépített járda a kistérség területén 307,7 km, települések közötti aránya a kiépített utakéhoz hasonló.

A várostérség **parkolóinak száma elegendő**, a középületek illetve kereskedelmi egységek előtti parkolók száma kielégítő, a törvényi előírásoknak megfelelőek. A nap szinte bármely szakában található legalább egy üres parkoló. Állapotuk átlagos, a kereskedelmi egységek előtt általában jobb minőségűek, elsősorban a felfestések hagynak némi kívánnivalót maguk után, melyet a települések évről évre javítanak.

3.3.2. Lakhatás és környezetvédelem

A térségben a lakásépítési kedv évről-évre csökken, 2011-ben a teljes kistérségben 7 lakás épült, ebből 4 Tamásiban. Ez a szám elenyésző a megyében épült lakások számához képest (120 db). 703 m² az összesen épített lakás alapterülete 2011-ben, ami nagy visszaesés az elmúlt évekhez képest (2010: 1137m², 2009: 2795m²). A kistérség lakásainak a száma összességében kielégíthetőnek mondható, azonban jelentősek a területi eltérések.

A kistérségben egyetlen elégtelen infrastruktúrájú lakókörnyezet található Nagykönyiban, ahol 20 család él, akiknek a kistérségi infrastrukturális hálózatba integrálása sürgős és elengedhetetlen feladat, mely a mai napig megoldatlan a forráshiány és a lakosság hozzáállása miatt.

Az összes **zöldterület** 588 261 m² a kistérségben, ami a beépítések eredményeképpen évről évre csökkent. A zöldfelületek kiterjedését tekintve kiemelkedik Tamási (168 381 m²), Hőgyész (73.700 m²), Ozora (60.080 m²).

3.3.3. Közműellátottság

Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma a területi differenciáknak megfelelően alakul (ld. 5. számú melléklet tartalmazza), a hálózat teljeskörű kiépítése szükséges lenne. A villamosenergia fogyasztók száma a kistérségben 21 223 háztartás, mely jócskán meghaladja a közüzemi ivóvíz-hálózatba bekapcsolt lakások számát (16 585). Fürgeden, Keszőhidegkúton, Páriban és Udvariban nincs háztartási gáz, az összes gázfogyasztó 84 %-a lakossági. Távfűtésbe bekapcsolt lakás nincs a kistérségben a KSH adatbázisa szerint.

3.3.4. Épített környezet

A műemlék jellegű épületekről általánosságban elmondhatók, hogy felújításra szorulnak. Az épített környezet bemutatását településenkénti bontásban a 6. számú melléklet tartalmazza.

3.4 Társadalmi helyzet

3.4.1. Demográfia

Amennyiben a kistérség munkanélküliségi tendenciáit vizsgáljuk, látható, hogy **a kistérség munkanélküliségi mutatója (15,18) mind a megyei (8,9), mind a regionális (7,9), mind az országos átlagot (5,9) meghaladja.** A kistérségben a regisztrált munkanélküliek 58 %-a férfi. A munkanélküliséggel leginkább érintett korosztály mindkét nem esetében a 26 – 45 év közötti. Iskolai végzettség szerint a legtöbb regisztrált munkanélküli a 8 általánost, illetve a szakmunkásképzőt végzettek köréből kerül ki. A nyilvántartott álláskeresők száma az utóbbi 3 évben csökkenő tendenciát mutat a kistérség településein (2009: 4016, 2010: 3683, 2011: 3285). A kistérség települések speciális helyzetének tudható be, hogy a nyilvántartott álláskeresők 45 %-a (1491 fő) 180 napon túli munkanélküli. Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek közül foglalkoztatásban részt vettek száma 1793, amely lényegesen meghaladja az elmúlt évek adatait (2009: 1336, 2010: 1709). A kistérség jövedelmi helyzete a területi sajátosságoknak megfelelően elmarad az országos átlagtól.

3.4.2. Oktatás

A középfokú oktatás területén kiemelkedő a megyében a Tamási kistérség. **Szakiskolával** rendelkezik Fürged, Gyöng, Keszőhidegkút, Simontornya és Szárazd, ezek közül három (Fürged, Keszőhidegkút és Szárazd) kollégiumi ellátást is biztosít. **Gimnáziumi oktatás** Tamási, Gyöng és Simontornya településekhez kapcsolódik, **felnőttképzést** pedig Gyöngön, Simontornyán és Értényben folytatnak. Simontornyán a **Vak Bottyán Általános és Szakképző Iskola, Gimnázium** várja a diákokat 12 évfolyamos képzéssel, illetve 4 évfolyamos felnőttképzéssel, ehhez kollégium, alapfokú művészeti oktatás és fogyatékosok nappali tagozatos képzése is társul. Gyöngön a **Tolnai Lajos Gimnázium** található, négy osztály drámatagozatos, négyosztályos magyar-német tagozatos, hatosztályos német nemzetiségi tagozatos, négyosztályos általános és hatosztályos diszlexiás képzéssel. Tamásiban működik a **Béri Balogh Ádám Gimnázium**, illetve a **Vályi Péter Szakképző Iskola és Kollégium**, amely széles kínálattal várja a tanulókat. A szakképző iskola keretein belül gépészeti, építészeti, faipari, vendéglátó-idegenforgalmi, mezőgazdasági, kereskedelem-marketing szakmacsoportok közül választhatnak a diákok. Tíz osztály elvégzése után bútorasztalos, festő-mázoló-tapétázó, pincér, illetve szakács képzéseket biztosítanak. Szakközépiskolai oktatás keretében informatikai, közgazdasági és vendéglátó-idegenforgalmi szakmacsoportok várják az érdeklődőket. A megyében egyedülálló módon művészeti szakközépiskolai oktatás is folyik Tamásiban a szakképző iskolában, ahol keramikus, grafikus vagy textilműves szakon tanulnak a diákok.

A **Tamási integrált mikrotérségi oktatási központ kialakítására** 1,2 milliárd forintot kapott a kistérség, Hőgyészen a bölcsőde épületének tetőszerkezet-felújítására 1,3 millió forintot nyertek. Iskolakorszerűsítés által Nagykönyiban (76 millió forint) és Ozorán (136 millió forint) teljes épület- és műszaki felújításokra került sor. A középfokú oktatási intézmények fejlesztésére, a kompetencia alapú oktatás bevezetésére, a

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

képzési esélyek növelésére van szüksége, erre Simontornyán és Tamásiban 18-18 millió forint áll rendelkezésre pályázati forrásból.

3.4.3. Kultúra

A térségben kiemelkedőek az önkormányzatok a kulturális rendezvények szervezésében. 2011-ben 796 rendezvény volt (105 018 résztvevővel). a legjelentősebb kulturális rendezvények a 3.2.5. fejezetben bemutatásra kerültek.

3.4.4. Közművelődés

A térségben a **közművelődési intézmények száma kiemelkedő** (34), csupán Belecskán, Keszőhidegkúton, Nagyszokolyon és Újiregen nincs, tehát azokon a településeken, ahol a lakosságszám nem is indokolja.

Könyvtár a kistérség valamennyi településén található, összesen 213 628 könyvtári egységgel. Muzeális intézmény 5 van a térségben, 25 muzeális kiállítással.

3.4.5. Testvérvárosok

A testvérvárosokat a 7. melléklet tartalmazza.

3.4.6. Civil szervezetek

A várostérségben található civil szervezetek működése sokszínű, pl. waldorf, helytörténeti, „szakképzésért”, ebtenyésztői, művészeti, zenei (fúvós), nemzetiségi (német), keresztény, néptánc, tehetséggondozó.

3.4.7. Helyi nemzetiségek

Etnikai és nemzetiségi szempontból a **németek és a cigányok** jelenléte meghatározó. Míg előbbieik hagyományos nemzetiségei a térségnek és számuk mára jelentősen csökkent, addig a roma populáció egyre jelentősebb számban és arányban regisztrálható a közelmúltban.

3.5 Szociális helyzet

3.5.1 Egészségügy

Az **egészségügyi infrastruktúra tekintetében is fejlődésre van szükség a kistérségben**. Az alapellátást 23 háziorvos és 5 gyermekorvos, illetve 21 védőnő igyekszik ellátni. Fekvőbeteg-ellátást biztosít a pinchehelyi Szent Orsolya Kórház, amely a Megyei Kórház tulajdonában, de gazdaságilag teljesen függetlenül igyekszik a lakosság szükségleteit kielégíteni, 30 belgyógyászati és 15 sebészeti ágygal biztosítják a fekvőbeteg ellátást, emellett heti kétszer négy óra nőgyógyászati járóbeteg szakrendeléssel és belgyógyászati, sebészeti járóbeteg szakrendeléssel állnak a betegek rendelkezésére, ugyanakkor járóbeteg szakellátást

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

Simontornyán is biztosítanak. Az összetett beavatkozásokat az illetékességi területéhez tartozó szekszárdi, dombóvári és pécsi kórházakban hajtják végre. Háziorvosi székhellyel a kistérség 19 települése rendelkezik, orvosi ügyelet tíz településen működik. Rehabilitációt (gyógytornát), prevenciót Gyönkön és Nagykönyiban tudnak biztosítani a lakosság számára. A kistérség **mentőellátási viszonyai és lefedettsége kedvezőnek** mondható, mentőállomás Tamásiban, Hőgyészen és Simontornyán működik. A térségben az egészségügyi ellátás egy részét társulási formában látják el a zavartalan működés biztosítása érdekében. Ennek keretében jött létre a gyönki székhelyű Egészségügyi Társulás, amely védőnői, háziorvosi, gyermekorvosi, fogászati, iskola fogászati és iskolaorvosi szolgáltatás nyújt Diósberény, Gyönk, Miszla, Szakadát, Szárazd, Udvari és Varság településeken. Simontornyán központi orvosi ügyeletet működtetnek társulások formájában, ami orvosi éjszakai és hétfélig ügyeletet jelent Belecska, Fürged, Kisszékely, Nagyszékely, Ozora, Pincehely, Simontornya és Tolnanémedi településeken. Hasonlóképpen a hétfélig és éjszakai ügyeletet oldották meg társulás által Iregszemcsén, ahol Felsőnyék, Iregszemcse, Magyarkeszi, Nagyszokoly és Újireg lakóit látják el szükség esetén. Emellett Hőgyész nagyközség is társulások orvosi ügyeletet lát el a térség és a szomszédos kistérségek egyes településein. A felsorolt társulások által megoldott az egészségügyi alapellátás a kistérségben.

A KSH adatbázisa alapján az összes elbocsátott beteg a kistérség területén 2011-ben 358 fő, a pincehelyi kórházban ténylegesen teljesített ápolási napok száma 6564.

3.5.2 Szociális szolgáltatások

A szociális szolgáltatásokat ellátó intézmények a kistérségben:

Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények száma: 4 (Gyönk, Hőgyész, Simontornya, Tamási) összesen 632 férőhellyel, **időseket ellátó nappali intézmény** 13 (Diósberény, Értény, Gyönk, Hőgyész, Iregszemcse, Magyarkeszi, Ozora, Pári, Pincehely, Regöly, Simontornya, Szakadát, Tolnanémedi). Az időskorúak aránya minden településen magas, a kistérségben kevés a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás (csak a gyönki székhelyű Megyei Módszertani Központ működtet 14 településen). **Családi napközi** Kisszékelyben működik a kistérségben. **Gyermekjóléti szolgálat** működik Gyönkön, Iregszemcsén, Ozorán, Simontornyán és Tamásiban, **családsegítő szolgáltatás** pedig Gyönkön, Iregszemcsén, Ozorán, Pincehelyen, Simontornyán és Tamásiban van. **Szociális étkeztetésben** összesen 1020-an részesültek 2011-ben.

Összességében megállapítható, hogy az alapfeladatok ellátása sem megoldott minden településen, **a szociális szolgáltatások fejlesztésre szorulnak.**

3.5.3 Hátrányos helyzetűek

A sajátos településszerkezetből kifolyólag a hátrányos helyzetűek száma meghaladja a régiós átlagot. A hátrányos helyzetűek megsegítésére az önkormányzatok segélyezés formájában segítséget nyújtanak. A segélyezés formáit a 8. számú melléklet mutatja be.

A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020

Az eladósodott lakosság megsegítéséről a tamási és a simontornyai önkormányzat is gondoskodott, előbbi 32, míg az utóbbi 12 esetben. Lakáscélú helyi támogatásban Hógyészen 1, míg Tamásiban 3 család részesült.

3.5.4 Szociális gazdaság

A jövő célkitűzései között szerepel a kistérségben olyan tartós és megváltozott munkaképességűek számára tervezett foglalkoztatási esélynövelő programok indítása, melyek segítségével ezen célcsoport képzettséget és szakmai gyakorlatot szerezhethet és ismét a munkaerőpiac aktív résztvevőjévé válhat.

3.6 Foglalkoztatási helyzet

A kistérség egészére **kedvezőtlen foglalkoztatási struktúra** a jellemző. A nagyobb foglalkoztatotti létszámot alkalmazó vállalkozások elsősorban két város (Tamási, Simontornya) alakultak ki. A kistérség periferiáin található településeken jelentős foglalkoztató nem található. Ez különösen igaz a nyugati (Koppányszántó, Értény), keleti (Udvari, Szárazd, Miszla) részére.

A települések önkormányzatai nagy foglalkoztatók közé tartoznak kistérségi szinten a foglalkoztatottak több, mint 5% önkormányzati alkalmazott.

A magas munkanélküliséggel sújtott kistérségben több sikeres, de egyelőre csak átmeneti közmunkaprogram zajlott.

3.7 Közigazgatás

3.7.1. Járások

Járás székhelye: Tamási

Járás illetékességi területe: Belecska, Diósberény, Dúzs, Értény, Felsőnyék, Fürged, Gyöng, Hógyész, Iregszemcse, Kalaznó, Keszőhidegkút, Kisszékely, Koppányszántó, Magyarkeszi, Miszla, Mucsi, Nagykónyi, Nagyszékely, Nagyszokoly, Ozora, Pári, Pincehely, Regöly, Simontornya, Szakadát, Szakály, Szárazd, Tamási, Tolnanémedi, Udvari, Újireg, Varsád.

Járási hivatalvezető: Porga Ferenc

Járási hivatal székhelye: Tamási, Szabadság u.46-48.

További információk a <http://www.jaras.info.hu/lap/tamasi-jaras> oldalon találhatóak.

4. KIE

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

4. A KIEMELT GAZDASÁGFEJLESZTÉSI CSOMAGOK BEMUTATÁSA

4.1 A projektcsomagok részletes bemutatása

Sorszám	Projekt megnevezése	Fejlesztési csomagok jelenlegi előkészítettségi foka	Kijelölés típusa	Támogatási forma megnevezése	Kedvezményezett kör meghatározása	Fejlesztési csomagok időbeli ütemezése	Fejlesztési csomagok költségtétele (millió Ft)	Kapcsolódó EU tematikus célkitűzés meghatározása	Kapcsolódó EU beruházási prioritás megnevezése	Fejlesztési csomagokhoz kapcsolódó számszerűsíthető (indikátor) vállalat(ok) számszerűsítve
1. Az aktív és egészséges életéhez kapcsolódó közösségi infrastruktúrafejlesztés a kulturális és természeti értékek megóvásával		10%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Települési Önkormányzatok:	2014-2020	1047	Az aktív és egészséges életéhez kapcsolódó közösségi infrastruktúrafejlesztés a kulturális és természeti értékek megóvásával	Az aktív és egészséges életéhez kapcsolódó közösségi infrastruktúrafejlesztés és a kulturális és természeti értékek megóvásával	
1.	Egyéb közösségi tér kialakítása				Tamási		10			
2.	TL Gimi tornacsarnok bővítés				Gyönk		75			
3.	Tanuszoda létesítése				Gyönk		600			

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

4.	Sportpálya felújítás, kiszolgáló épület kialakítása				Varsád		30			
5.	A sportöltöző belső burkolása, felújítása, fűtés kialakítása szükséges.				Magyarkeszi		8			
6.	Multifunkcionális Sportpálya				Diósberény		50			
7.	Iskolai tornaterem kialakítása				Felsőnyéki		8			
8.	A sporttelep rekonstrukciója				Felsőnyéki		11			
9.	Szabadidő-, kiránduló és sportközpont kialakítása				Felsőnyéki		56			
10.	Közösségi ház kialakítása, tetőtér beépítése				Szakadát		60			
11.	Sportpálya, öltöző rendbetétele				Szakadát		6			
12.	Kultúrház rekonstrukció				Miszla		20			
13.	Közösségi Ház külső felújítása				Pincehely		9			
14.	Konditerem kialakítása				Pári		10			
15.	horgásztó építése				Pári		50			
16.	drótkötél- és erdei akadály pálya építése				Pári		20			
17.	sportpálya építése				Pári		20			

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

18.	Művelődési ház vizes blokk kiépítése				Keszőhideg kút		1,5			
19.	Könyvtár				Nagyszokol y		2,5			
2. A települési környezet integrált és környezettudatos megújítása		10%	norma tív támog atás	vissza nem térítendő támogatás	Település i Önkormá nyzatok:	2014-2020	1297	A települési környezet integrált és környezettu datos megújítása	A települési környezet integrált és környezett udatos megújítása	
1.	főtér kialakítás, felújítás				Tamási		80			
2.	Játszótérprogram				Tamási		10			
3.	Felhagyott tejüzem a város szívében: megvásárlás, lebontás, rehabilitálás				Tamási		20			
4.	Településközpont rehabilitáció				Gyönk		550			
5.	Faluközpont fejlesztése				Fürged		80			
6.	A felsőnyéki faluközpont rekonstrukciója				Felsőnyéki		46			
7.	Közterületek, parkok fásítása, rendbetétele				Szakadát		12			
8.	Központ rekultivációja				Miszla		30			
9.	Faluközpont rehabilitáció				Pincehely		350			
10.	Közterületi játszótér és park építése				Pári		10			

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

11.	Információs tábla rendszer kiépítése				Pári		4			
12.	Településközpont rehabilitáció				Iregszemcs		100			
13.	Települési manager hálózat létrehozása				Kisszékely		5			
3. Természeti környezet védelme, megújítása		10%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Települési Önkormányzatok:	2014-2020	569,3	Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúrafejlesztések	Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúrafejlesztések	
1.	Közterületek bekamerázása				Tamási		50			
2.	Hulladékudvar kialakítása				Gyöngy		120			
3.	Szeméttelpark rehabilitációja				Gyöngy		80			
4.	Szeméttelpark rehabilitációja				Ozora		90			
5.	Szeméttelpark teljes rehabilitációja				Füred		50			
6.	Támfalak megerősítése				Varsád		30			
7.	Szeméttelpark teljes rehabilitációja				Magyarkeszi		50			
8.	Közbiztonsági kamerarendszer kiépítése				Felsőnyéki		8			
9.	Felhagyott hulladéktelep rehabilitáció				Pincehely		35			
10.	Térfigyelő kamera rendszer kiépítése				Pári		5			
11.	kilátó építése				Pári		30			

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

12.	illegális hulladék lerakók felszámolása				Pári		20			
13.	Települési szilárd hulladék kezelése				Keszőhideg kút		1,3			
4. Kulturális környezet védelme, megújítása		10%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Települési Önkormányzatok:	2014-2020	779	Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúrafejlesztések	Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúrafejlesztések	
1.	Művelődési ház felújítása, bővítése				Gyöngy		400			
2.	Művelődési ház és környezetének felújítása				Varsád		80			
3.	Tájház, helytörténeti gyűjtemény kialakítása				Nagyszékely		6			
4.	Templom felújítása, környezetének rendezése				Pári		20			
5.	Bartók Béla Művelődési Ház felújítása				Iregszemcske		120			
6.	Hagyományaira épülő "élőfal" projekt megvalósítása				Kisszékely		8			
7.	Templom felújítás				Kisszékely		100			
8.	Közösségi ház létrehozása				Nagyszékely		45			

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

5. Települési vízrendezés, ivóvízminőség és szennyvízkezelés fejlesztése		10%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Települési Önkormányzatok:	2014-2020	7505	Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúrafejlesztések	Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúrafejlesztések	
1.	Ivóvíz minőség javító program				Pári		80			
2.	Csatornázás				Ozora		1500			
3.	Egyedi szennyvízkezelés, tisztítás				Füged		250			
4.	Csapadékvíz-elvezetés				Varsád		368			
5.	Szennyvízkezelés megoldása				Magyarkeszi		200			
6.	Vízvezető árkok szilárd burkolatúvá tétele				Magyarkeszi		30			
7.	Szennyvízhálózat kiépítése				Diósberény		250			
8.	Vízhálózat felújítása, gerincvezeték-csere I. fázis				Felsőnyéki		16			
9.	Vízhálózat felújítása, gerincvezeték-csere II. fázis				Felsőnyéki		16			
10.	Decentralizált szennyvízkezelő rendszer kiépítése				Felsőnyéki		500			
11.	Szennyvízelvezetés kiépítése				Dúzs		200			
12.	Települési szennyvíz kezelése, ártalmatlanítása				Nagyszékely		300			

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

13.	Felszíni vízelvezető rendszer tervezetése és kivitelezése				Nagyszékely		100			
14.	Bikádi u. - Fő u. vízelvező árkok és járdák felújítása				Miszla		50			
15.	Szennyvíz elvezetés és -tisztítás				Pári		400			
16.	Csapadékvíz elvezetés II. ütem				Pári		200			
17.	Ivóvíz kút és hálózat létrehozása Iregszemcse, Csehi pusztán				Iregszemcse		25			
18.	Iregszemcse ivóvízhálózatának felújítása				Iregszemcse		300			
19.	Szennyvízhálózat kiépítése				Mucsi					
20.	Szennyvíz elvezetése és tisztítása				Keszőhideg kút		100			
21.	Szennyvíz csatorna kiépítése				Újireg		400			
22.	Szárazd község szennyvízcsatornázása és szennyvíztisztítása				Stárazd		100			
23.	Ivóvíz- és közműhálózat teljes cseréje				Hőgyész		2000			
24.	Csapadékvíz elvezetők felújítása				Hőgyész		120			
6. Kisléptékű közlekedési fejlesztések		10%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Települési Önkormányzatok:	2014-2020	5510	Kisléptékű közlekedési fejlesztések	Kisléptékű közlekedési	

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

									fejlesztése k	
1.	Belterületi utak, járdák, parkok felújítása				Tamási		500			
2.	A komplex megközelítését szolgáló utak felújítása				Tamási		70			
3.	Úthálózat felújítása				Gyöng		350			
4.	Busz parkoló				Gyöng		80			
5.	Temető megközelíthetőségének javítása				Gyöng		15			
6.	Belterületi utak és járdák felújítása				Gyöng		500			
7.	Fürge.Kecsege-Fornád- Tamási Önkormányzati túrádonú összekötő út teljes felújítása				Fürge		250			
8.	6407-es számú Iregszemcse- Simontornya közötti összekötő út Fürge- Nagyszokolyi 3,8 km-es földes út szilárd burkolatú úttá való megépítése.				Fürge		1100			
9.	Felsőnyék-Ozora földút járhatóvá tétele				Felsőnyék		150			
10.	Kisszékel Nagyszékely közötti kerékpár út létesítése				Nagyszékely		40-60			

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

11.	Pári-Gyulaj összekötő út építése				Pári		400			
12.	Pári-Nagykónyi összekötő kerékpárút megépítése				Pári		130			
13.	Pári-Tamási kerékpárút közvilágításának kiépítése és a burkolat javítása				Pári		70			
14.	Kerékpár út kiépítése				Újireg		150			
15.	Belterületi közutak rekonstrukciója				Ozora		500			
16.	Önkormányzati tulajdonú belső közutak építése (Árpád utca) és felújítása (Vas Gereben u., Ifjúság u., Dózsa u., Kossuth u., Petőfi u., Táncsics u., Hunyadi u.)				Fürged		140			
17.	Önkormányzati közutak aszfaltozása				Varsád		50			
18.	Buszmegállók építése				Varsád		4			
19.	Elhasználódott belterületi utak felújítása, aszfaltozása.				Magyarkesz i.		180			
20.	Járdák felújítása, térkövezése.				Magyarkesz i.		20			
21.	Belterületi utak és járdák felújítása				Diósberény		20			
22.	Önkormányzati kezelésű beltéri utak felújítása I. fázis				Felsőnyéki		53			

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

23.	Önkormányzati kezelésű beltéri utak felújítása II. fázis				Felsőnyéki		20			
24.	Belterületi utak szilárd burkolatának terveztetése, engedélyeztetése				Nagyszékely		3			
25.	Belterületi utak szilárd burkolattal történő borítása				Nagyszékely		100			
26.	Helyi utak, járdák felújítása				Szakadát		10			
27.	Hidak felújítása				Miszla		25			
28.	Belecska-Miszla összekötő út felújítása				Miszla		20			
29.	Kis utca útburkolat és vízelvezetők javítása				Miszla		20			
30.	Önkormányzati úthálózat felújítása				Pincehely		40			
31.	Önkormányzati járda felújítása				Pincehely		20			
32.	Belterületi út felújítás és építés				Pári		200			
33.	Járdafelújítás és építés				Pári		5			
34.	Szilárd burkolatú utak és járdák felújítása és építése				Mucsi		40			
35.	Út felújítás a Petőfi utcában				Kisszékely		5			
36.	Kerékpár út hálózat fejlesztése				Keszőhidegkút		20			
37.	Faluközpont rendezése				Belecska		22			
38.	Autóbuszváró kialakítása				Belecska		6			

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

39.	Kerékpárút létesítése				Hőgyész		60			
40.	Belterületi utak karbantartása, és összekötő út építése				Hőgyész		150			
41.	Utak, járdák felújítása				Nagyszokol y		12			
7. A települési infrastrukturális létesítményekben az energiahatékonyság növelése és a megújuló energia felhasználás támogatása illetve térségi és helyi közszolgáltatási és közigazgatási infrastruktúrafejlesztés		10%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Települési Önkormányzatok:	2014-2020	1512,5	A települési infrastrukturális létesítményekben – önkormányzati tulajdonú, közfeladatok ellátó intézményekben és az önkormányzati bérházakban – az energiahatékonyság növelése és a megújuló energia felhasználás támogatása	A települési infrastrukturális létesítményekben – önkormányzati tulajdonú, közfeladatok ellátó intézményekben és az önkormányzati bérházakban – az energiahatékonyság növelése és a megújuló energia felhasználás támogatása	

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

1.	Térségi és helyi közszolgáltatási és közigazgatási infrastruktúrafejlesztés				Simontornya		25			
2.	Önkormányzati közintézmények megújuló energiával történő ellátása				Ozora		500			
3.	Önkormányzati ingatlanok felújítása, szigetelése				Varsád		20			
4.	Felső iskolában a vízvezeték rendszer, villamos vezetékrendszer és fűtésrendszer cseréje és az épület külső szigetelése.				Magyarkeszi		30			
5.	Alsó iskolában a vízvezeték rendszer, villamos vezetékek, fűtésrendszer cseréje, nagy teljesítményű fatüzeléses kazán beépítése, valamint az épület külső szigetelése.				Magyarkeszi		30			
6.	Idősek Klubja és a Művelődési Ház épületében a nyílászárók cseréje, belső aljzat csere és külső szigetelés.				Magyarkeszi		20			
7.	Az iskola épületének teljeskörű külső felújítása				Felsőnyék		26			

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

8.	Az iskola belső felújítása				Felsőnyék		8			
9.	Egészségház és orvosi rendelő felújítása				Felsőnyék		8			
10.	Önkormányzati szolgáltatóház felújítása				Felsőnyék		11			
11.	Iskolai ebédlő felújítása				Felsőnyék		7			
12.	A polgármesteri hivatal felújítása				Felsőnyék		9			
13.	Önkormányzat épületének tetőfelújítása				Dúzs		8			
14.	Önkormányzat épületének külső-belső felújítása				Dúzs		6			
15.	Közösségi ház felújítása				Miszla		10			
16.	Közösségi konyha felújítása				Miszla		5			
17.	Könyvtár külső tatarozása				Miszla		5			
18.	Polgármesteri Hivatal felújítása				Pincehely		20			
19.	Napközi épületének külső tatarozása, nyílászárók cseréje				Pincehely		10			
20.	Művelődési Ház hőszigetelése, nyílászárók cseréje				Pincehely		15			
21.	Gondozási Központ külső felújítása				Pincehely		10			

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

22.	Közüntézmények villamos rendszerének korszerűsítése fotovoltaiikus napelem rendszerek felszerelésével és energiatakarékos világítás kiépítésével				Pári		70			
23.	Polgármesteri hivatal épületének hőszigetelése				Pári		30			
24.	közüntézmények tető cseréje				Pári		40			
25.	Polgármesteri Hivatal felújítása				Iregszemcs e		70			
26.	Önkormányzati épületek felújítása				Mucsi		20			
27.	Községgháza nyílászárók cseréje				Keszőhideg kút		2,5			
28.	Faluház komplett fűtőkorszerűsítése és nyílászáró cseréje				Újireg		25			
29.	Szárazd község Önkormányzata épületének felújítása				Stárazd		30			
30.	Művelődési Ház rekonstrukciója				Stárazd		15			
31.	Művelődési ház felújítása				Hőgyész		58			
32.	Önkormányzat				Nagyszokol y		19			
33.	Közös hivatal felújítása				Gyönk		180	Térségi és helyi közszolgáltatá		

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

								si és közigazgatási infrastruktúra fejlesztés		
34.	Gyermekétkeztetés biztosítása				Gyönk		15	Térségi és helyi közszolgáltatá si és közigazgatási infrastruktúra fejlesztés		
35.	Önkormányzati épületek akadálymentesítése, korszerűsítése (polg. hiv., óvoda, iskola, orvosi rendelő, könyvtár, Életház, kultúrház)				Füged		130	Térségi és helyi közszolgáltatá si és közigazgatási infrastruktúra fejlesztés		
36.	Felső iskolában belső akadálymentesítés és lift beépítése.				Magyarkesz i		15	Térségi és helyi közszolgáltatá si és közigazgatási infrastruktúra fejlesztés		
37.	Művelődési ház akadálymentesítése, és vizesblokk építkezés befejezése				Nagyszékel y		10	Térségi és helyi közszolgáltatá si és közigazgatási infrastruktúra fejlesztés		

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

8. Egészségügyi alapellátás és önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése		10%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Település i Önkormányzatok:	2014-2020	395	Egészségügyi alapellátás és önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése	Egészségügyi alapellátás és önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése	
1.	Mentőállomás létesítése				Gyöngy		200			
2.	Az egészségügyi alapellátásnak otthont adó intézmények leromlott állapotának javítása				Simontornya		100			
3.	Orvosi rendelő, védőnői szolgálat, orvosi szolgálati lakás, és a fogorvosi rendelő és szolgálati lakás épületeiben nyílászárók cseréje, tetőcsere és külső szigetelés.				Magyarkeszi		30			
4.	Egészség ház felújítása				Hőgyész		65			
9. Szociális szolgáltatások, szegénység sújtotta településrészek és civil szerveződések fejlesztése		10%	normatív támogatás	vissza nem térítendő támogatás	Település i Önkormányzatok:	2014-2020	1301			

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

1.	Vadfőző és Naprafogró Fesztivál				Tamási		56	A helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) – a civil szervezetek és a település/térség közintézményei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése		
2.	Mikrotérségi iroda				Gyönk		80	A helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) – a civil szervezetek és a település/térség közintézményei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése		

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

3.	Rendezvénysátor				Gyöng		80	A helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) – a civil szervezetek és a település/térség közintézményei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése		
4.	Tanyagondnoki feladatok biztosítása				Gyöng		15	A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése		
5.	Simontornyai Őszikék Szociális Szolgáltató Központ bővítése és korszerűsítése				Simontornya		90	A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése		

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

6.	Az önkormányzati bérletlakásállomány korszerűsítése				Simontornya		100	Szegénység és szegregáció által sújtott leromlott városrészek rehabilitációja (finanszírozó alap:		
7.	Közösségfejlesztés aktív szociális munkával, közösségi házak kialakításával				DÁM Önkormányzati Társulás		350	A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése		
8.	Időskori szociális apartmanházak kialakítása				Diósberény		500	A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése		
9.	Étterem, konyha				Pári		30	A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése		
10. Egyéb a TOP-ban és előreláthatólag az ágazati OP-k-ban sem nevesíthető projektek							2942			
1.	Szálláshelyfejlesztés (Szálloda)				Tamási		500			

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

2.	Állami projekt szállásfejlesztésre				Tamási		500			
3.	Ravatalozó tetőfelújítás, külső-belső tatarozás				Gyönk		5			
4.	Gyönk-Keszőhidegkút vasútállomás: útjavítás, várófelújítás				Gyönk		75			
5.	Vasúthálózat használhatóvá tétele				Vasútvonal által érintett települések		1000			
6.	Ravatalozó felújítás, előtető és urnafal kialakítás				Varsád		5			
7.	Autóbusz beszerzés				Felsőnyék		28			
8.	Temető ravatalozó előtető				Dúzs		5			
9.	Temető kerítés építése				Nagyszékely		1,5			
10.	A Pári temetőben belső járda építése és a Mária szobor, valamint a környezetének rendezése				Pári		10			
11.	Deák Ferenc Általános Iskola felújítása és bővítése				Iregszemcsé		800			
12.	Községi temetőben urnafal létesítése				Keszőhideg kút		1			
13.	Községi ravatalozó korszerűsítése				Keszőhideg kút		1,5			
14.	Ravatalozó felújítása				Stárazd		10			

4.2 A projektcsomagok tervezett kedvezményezetti körének bemutatása

A csomagok kedvezményezetti köre a kistérség önkormányzatai.

4.3 A projektcsomagok költségigényének bemutatása

A projektcsomagok teljes költségigénye 22,8 milliárd Ft, melynek részletes bemutatása a csomagok részletes elemzésében található.

5. A CSOMAGOK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA ÉPÜLÉSÉNEK BEMUTATÁSA

A Tamási Kistérségben az alábbi Projektcsomagokat állítottuk össze a megyei tervezést segítő iránymutatásokhoz illeszkedően:

1. Az aktív és egészséges élethez kapcsolódó közösségi infrastruktúrafejlesztés a kulturális és természeti értékek megóvásával

A projektcsomag azokat a projekteket foglalja magában amelyek a mozgási és sportolási lehetőségek bővítését szolgálják, illetve azokat, amelyek egyéb a helyi közösségek számára fontos közösségi terek fejlesztésére irányulnak. 19 db összesen 1 047 millió forint értékű beruházást tartalmaz, amely az összesen azonosított majd 20 milliárd forint értékű beruházási igény 5,3%-a.

2. A települési környezet integrált és környezettudatos megújítása

A projektcsomag a települések egyes részeit érintő rekonstrukciós beruházásokat foglalja magában. 13 db összesen 1 297 millió forint értékű beruházást tartalmaz, amely az összesen azonosított majd 20 milliárd forint értékű beruházási igény 6,5%-a.

3. Természeti környezet védelme, megújítása

A projektcsomag a közterületek védelmét és a természeti környezet óvását/megújítását célzó beruházásokat foglal magában. 13 db összesen 569,3 millió forint értékű beruházást tartalmaz, amely az összesen azonosított majd 20 milliárd forint értékű beruházási igény 2,9%-a.

4. Kulturális környezet védelme, megújítása

A projektcsomag a kulturális környezet védelmét és fejlesztését szolgáló projekteket foglalja magában. 8 db összesen 779 millió forint értékű beruházást tartalmaz, amely az összesen azonosított majd 20 milliárd forint értékű beruházási igény 3,9%-a.

5. Települési vízrendezés, ivóvízminőség és szennyvízkezelés fejlesztése

A projektcsomag azokat a fejlesztési elképzeléseket tartalmazza, amelyek a települések vízrendezési, ivóvízminőség javítási és szennyvízkezelési fejlesztéseit tartalmazzák. 24 db összesen 7 505 millió forint értékű beruházást tartalmaz, amely az összesen azonosított majd 20 milliárd forint értékű beruházási igény 37,7%-a. A csomag rendkívül jelentős arányt képvisel a kistérség projektjei között, amelynek a fő oka az hogy a korábbi KEOP nem támogatta a 2000 lakó egyenérték alatti beruházásokat, és ez vélhetően igaz lesz a KEHOP-ra is a jövőben. Ennek köszönhetően a kistelepülések csak ebből a forrásból remélhetik finanszírozni az ilyen típusú beruházásokat.

6. Kisléptékű közlekedési fejlesztések

A projektcsomag tartalmazza a települések közlekedésfejlesztéssel kapcsolatos beruházásait, amelyek között kiemelt szerepet kap a gyalogos közlekedés, amelynek fejlesztésére korábban nem nyíltak pályázati

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

lehetőségek. 41 db összesen 5 510 millió forint értékű beruházást tartalmaz, amely az összesen azonosított majd 20 milliárd forint értékű beruházási igény 27,7%-a.

7. A települési infrastrukturális létesítményekben az energiahatékonyság növelése és a megújuló energia felhasználás támogatása illetve térségi és helyi közszolgáltatási és közigazgatási infrastruktúrafejlesztés

Ez a projektcsomag tartalmazza az önkormányzati tulajdonú épületek energetikai korszerűsítését illetve a közigazgatási infrastruktúra egyéb fejlesztéseit. 37 db összesen 1 512,5 millió forint értékű beruházást tartalmaz, amely az összesen azonosított majd 20 milliárd forint értékű beruházási igény 7,6%-a.

8. Egészségügyi alapellátás és önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése

Ez a projektcsomag tartalmazza az egészségügyi intézményeket érintő beruházási terveket. 4 db összesen 395 millió forint értékű beruházást tartalmaz, amely az összesen azonosított majd 20 milliárd forint értékű beruházási igény 2,0%-a.

9. Szociális szolgáltatások, szegénység sújtotta településrészek és civil szerveződések fejlesztése

Ez a projektcsomag tartalmazza a szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítését, fejlesztését; a szegénység és szegregáció által sújtott leromlott városrészek rehabilitációját és a helyi szerveződések elősegítését (civil szervezetek) – a civil szervezetek és a település/térség közintézményei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítését. 9 db összesen 1 301 millió forint értékű beruházást tartalmaz, amely az összesen azonosított majd 20 milliárd forint értékű beruházási igény 6,5%-a.

10. Egyéb, a TOP-ban és előreláthatólag az ágazati OP-k-ban sem nevesíthető projektek

A fenti 9 projektcsomag készült a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) keretein belül, ám egy 10. projektcsomagot is létrehoztunk, amely felsorolja azokat a projekteket (14 db), amelyek sem a TOP sem az ágazati operatív programok nem támogatnak, azonban a kistérségben különösen fontosak lennének. Ezzel kívánjuk felhívni a figyelmet ezekre a projektekre. Ezeket nem számoltuk bele a majd 20 milliárd forint összértékbe, amelyet a többi projekt képvisel, így azon felül további 2 942 millió forintis beruházási igényt mutatnak. Két terület köré szerveződnek alapvetően: az egyik a vasútfejlesztést célzó beruházások csoportja, a másik pedig a temetőkhöz kapcsolódó önkormányzati infrastruktúrafejlesztés.

6. PROJEKTKATASZTER

SSZ	Projekt megnevezése	Kedvezményezett kör meghatározása	Fejlesztési csomagok költségigénye (millió Ft)
1	Települési manager hálózat létrehozása	Kisszékely	5
2	Hagyományaira épülő "élőfalú" projekt megvalósítása	Kisszékely	8
3	Templom felújítás	Kisszékely	100
4	Út felújítás a Petőfi utcában	Kisszékely	5
5	Faluközpont rendezése	Belecska	22
6	Autóbuszváró kialakítása	Belecska	6
7	Közösségfejlesztés aktív szociális munkával, közösségi házak kialakításával	DÁM Önkormányzati Társulás	350

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

8	Multifunkcionális Sportpálya	Diósberény	50
9	Szennyvízhálózat kiépítése	Diósberény	250
10	Belterületi utak és járdák felújítása	Diósberény	20
11	Időskori szociális apartmanházak kialakítása	Diósberény	500
12	Szennyvízelvezetés kiépítése	Dúzs	200
13	Önkormányzat épületének tetőfelújítása	Dúzs	8
14	Önkormányzat épületének külső-belső felújítása	Dúzs	6
15	Temető ravatalozó előtető	Dúzs	5
16	Felsőnyék-Ozora földút járhatóvá tétele	Felsőnyék	150
17	Az iskola épületének teljeskörű külső felújítása	Felsőnyék	26
18	Az iskola belső felújítása	Felsőnyék	8
19	Egészségház és orvosi rendelő felújítása	Felsőnyék	8
20	Önkormányzati szolgáltatóház felújítása	Felsőnyék	11
21	Iskolai ebédlő felújítása	Felsőnyék	7
22	A polgármesteri hivatal felújítása	Felsőnyék	9
23	Autóbusz beszerzés	Felsőnyék	28
24	Iskolai tornaterem kialakítása	Felsőnyéki	8
25	A sporttelep rekonstrukciója	Felsőnyéki	11
26	Szabadidő-, kiránduló és sportközpont kialakítása	Felsőnyéki	56
27	A felsőnyéki faluközpont rekonstrukciója	Felsőnyéki	46
28	Közbiztonsági kamerarendszer kiépítése	Felsőnyéki	8
29	Vízhálózat felújítása, gerincvezeték-csere I. fázis	Felsőnyéki	16
30	Vízhálózat felújítása, gerincvezeték-csere II. fázis	Felsőnyéki	16
31	Decentralizált szennyvízkezelő rendszer kiépítése	Felsőnyéki	500
32	Önkormányzati kezelésű beltéri utak felújítása I. fázis	Felsőnyéki	53
33	Önkormányzati kezelésű beltéri utak felújítása II. fázis	Felsőnyéki	20
34	Faluközpont fejlesztése	Fürged	80
35	Szeméttelp teljes rekultivációja	Fürged	50
36	Egyedi szennyvízkezelés, tisztítás	Fürged	250
37	Fürged-Kecsege-Fornád-Tamási Önkormányzati tukajdonú összekötő út teljes felújítása	Fürged	250
38	6407-es számú Iregszemcse-Simontornya közötti összekötő út Fürged-Nagyszokolai 3,8 km-es földes út szilárd burkolatú úttá való megépítése.	Fürged	1100

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

39	Önkormányzati tulajdonú belső közutak építése (Árpád utca) és felújítása (Vas Gereben u., Ifjúság u., Dózsa u., Kossuth u., Petőfi u., Táncsics u., Hunyadi u.)	Fürged	140
40	Önkormányzati épületek akadálymentesítése, korszerűsítése (polg. hiv., óvoda, iskola, orvosi rendelő, könyvtár, Életház, kultúrház)	Fürged	130
41	TL Gimi tornacsarnok bővítés	Gyönk	75
42	Tanuszoda létesítése	Gyönk	600
43	Településközpont rehabilitáció	Gyönk	550
44	Hulladékudvar kialakítása	Gyönk	120
45	Szeméttelep rekultivációja	Gyönk	80
46	Művelődési ház felújítása, bővítése	Gyönk	400
47	Úthálózat felújítása	Gyönk	350
48	Busz parkoló	Gyönk	80
49	Temető megközelíthetőségének javítása	Gyönk	15
50	Belterületi utak és járdák felújítása	Gyönk	500
51	Közös hivatal felújítása	Gyönk	180
52	Gyermekétkeztetés biztosítása	Gyönk	15
53	Mentőállomás létesítése	Gyönk	200
54	Mikrotérségi iroda	Gyönk	80
55	Rendezvényátor	Gyönk	80
56	Tanyagondnoki feladatok biztosítása	Gyönk	15
57	Ravatalozó tetőfelújítás, külső-belső tatarozás	Gyönk	5
58	Gyönk-Keszőhidegkút vasútállomás: útjavítás, várófelújítás	Gyönk	75
59	Ivóvíz- és közműhálózat teljes cseréje	Hőgyész	2000
60	Csapadékvíz elvezetők felújítása	Hőgyész	120
61	Kerékpárút létesítése	Hőgyész	60
62	Belterületi utak karbantartása, és összekötő út építése	Hőgyész	150
63	Művelődési ház felújítása	Hőgyész	58
64	Egészségház felújítása	Hőgyész	65
65	Településközpont rehabilitáció	Iregszemcse	100
66	Bartók Béla Művelődési Ház felújítása	Iregszemcse	120
67	Ivóvíz kút és hálózat létrehozása Iregszemcse, Csehi pusztán	Iregszemcse	25
68	Iregszemcse ivóvízhálózatának felújítása	Iregszemcse	300
69	Polgármesteri Hivatal felújítása	Iregszemcse	70
70	Deák Ferenc Általános Iskola felújítása és bővítése	Iregszemcse	800
71	Művelődési ház vizes blokk kiépítése	Keszőhidegkút	1,5
72	Települési szilárd hulladék kezelése	Keszőhidegkút	1,3
73	Szennyvíz elvezetése és tisztítása	Keszőhidegkút	100

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

74	Kerékpár út hálózat fejlesztése	Keszőhidegkút	20
75	Községháza nyílászárók cseréje	Keszőhidegkút	2,5
76	Községi temetőben urnafal létesítése	Keszőhidegkút	1
77	Községi ravatalozó korszerűsítése	Keszőhidegkút	1,5
78	A sportöltöző belső burkolása, felújítása, fűtés kialakítása szükséges.	Magyarkeszi	8
79	Szemételep teljes rekultivációja	Magyarkeszi	50
80	Szennyvízkezelés megoldása	Magyarkeszi	200
81	Vízvezető árkok szilárd burkolatúvá tétele	Magyarkeszi	30
82	Járdák felújítása, térkövezése.	Magyarkeszi	20
83	Felső iskolában a vízvezeték rendszer, villamos vezetékrendszer és fűtésrendszer cseréje és az épület külső szigetelése.	Magyarkeszi	30
84	Alsó iskolában a vízvezeték rendszer, villamos vezetékek, fűtésrendszer cseréje, nagy teljesítményű fatüzeléses kazán beépítése, valamint az épület külső szigetelése.	Magyarkeszi	30
85	Idősek Klubja és a Művelődési Ház épületében a nyílászárók cseréje, belső aljzat csere és külső szigetelés.	Magyarkeszi	20
86	Felső iskolában belső akadálymentesítés és lift beépítése.	Magyarkeszi	15
87	Orvosi rendelő, védőnői szolgálat, orvosi szolgálati lakás, és a fogorvosi rendelő és szolgálati lakás épületeiben nyílászárók cseréje, tetőcsere és külső szigetelés.	Magyarkeszi	30
88	Elhasználódott belterületi utak felújítása, aszfaltozása.	Magyarkeszi.	180
89	Kultúrház rekonstrukció	Miszla	20
90	Központ rekultivációja	Miszla	30
91	Bikádi u. - Fő u. vízvezető árkok és járdák felújítása	Miszla	50
92	Hidak felújítása	Miszla	25
93	Belecska-Miszla összekötő út felújítása	Miszla	20
94	Kis utca útburkolat és vízvezetők javítása	Miszla	20
95	Községi ház felújítása	Miszla	10
96	Községi konyha felújítása	Miszla	5
97	Könyvtár külső tatarozása	Miszla	5
98	Szennyvízhálózat kiépítése	Mucsi	
99	Szilárd burkolatú utak és járdák felújítása és építése	Mucsi	40
100	Önkormányzati épületek felújítása	Mucsi	20

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

101	Tájház, helytörténeti gyűjtemény kialakítása	Nagyszékely	6
102	Települési szennyvíz kezelése, ártalmatlanítása	Nagyszékely	300
103	Felszíni vízelvezető rendszer tervezetése és kivitelezése	Nagyszékely	100
104	Kisszékely Nagyszékely közötti kerékpár út létesítése	Nagyszékely	40-60
105	Belterületi utak szilárd burkolatának tervezetése, engedélyeztetése	Nagyszékely	3
106	Belterületi utak szilárd burkolattal történő borítása	Nagyszékely	100
107	Művelődési ház akadálymentesítése, és vizesblokk építkezés befejezése	Nagyszékely	10
108	Temető kerítés építése	Nagyszékely	1,5
109	Könyvtár	Nagyszokoly	2,5
110	Közösségi ház létrehozása	Nagyszokoly	45
111	Utak, járdák felújítása	Nagyszokoly	12
112	Önkormányzat	Nagyszokoly	19
113	Szeméttelep rekultivációja	Ozora	90
114	Csatornázás	Ozora	1500
115	Belterületi közutak rekonstrukciója	Ozora	500
116	Önkormányzati közintézmények megújuló energiával történő ellátása	Ozora	500
117	Konditerem kialakítása	Pári	10
118	horgásztó építése	Pári	50
119	drótkötél- és erdei akadály pálya építése	Pári	20
120	sportpálya építése	Pári	20
121	Közterületi játszótér és park építése	Pári	10
122	Információs tábla rendszer kiépítése	Pári	4
123	Térfigyelő kamera rendszer kiépítése	Pári	5
124	kilátó építése	Pári	30
125	illegális hulladék lerakók felszámolása	Pári	20
126	Templom felújítása, környezetének rendezése	Pári	20
127	Ivóvíz minőség javító program	Pári	80
128	Szennyvíz elvezetés és -tisztítás	Pári	400
129	Csapadékvíz elvezetés II. ütem	Pári	200
130	Pári-Gyulaj összekötő út építése	Pári	400
131	Pári-Nagykónyi összekötő kerékpárút megépítése	Pári	130
132	Pári-Tamási kerékpárút közvilágításának kiépítése és a burkolat javítása	Pári	70
133	Belterületi út felújítás és építés	Pári	200
134	Járdafelújítás és építés	Pári	5

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

135	Közüintézmények villamos rendszerének korszerűsítése fotovoltaiikus napelem rendszerek felszerelésével és energiatakarékos világítás kiépítésével	Pári	70
136	Polgármesteri hivatal épületének hőszigetelése	Pári	30
137	közüintézmények tető cseréje	Pári	40
138	Étterem, konyha	Pári	30
139	A Pári temetőben belső járda építése és a Mária szobor, valamint a környezetének rendezése	Pári	10
140	Közüösségi Ház külső felújítása	Pincehely	9
141	Faluközüpont rehabilitáció	Pincehely	350
142	Felhagyott hulladéktelep rekultiváció	Pincehely	35
143	Önkormányzati úthálózat felújítása	Pincehely	40
144	Önkormányzati járda felújítása	Pincehely	20
145	Polgármesteri Hivatal felújítása	Pincehely	20
146	Napközi épületének külső tatarozása, nyílászárók cseréje	Pincehely	10
147	Művelődési Ház hőszigetelése, nyílászárók cseréje	Pincehely	15
148	Gondozási Közüpont külső felújítása	Pincehely	10
149	Térségi és helyi közszolgáltatási és közügazgatási infrastruktúrafejlesztés	Simontornya	25
150	Az egészségügyi alapellátásnak otthont adó intézmények leromlott állapotának javítása	Simontornya	100
151	Simontornyai Őszikék Szociális Szolgáltató Közüpont bővítése és korszerűsítése	Simontornya	90
152	Az önkormányzati bérlakásállomány korszerűsítése	Simontornya	100
153	Szárazd közüség szennyvízcsatornázása és szennyvíztisztítása	Stárazd	100
154	Szárazd közüség Önkormányzata épületének felújítása	Stárazd	30
155	Művelődési Ház rekonstrukciója	Stárazd	15
156	Ravatalozó felújítása	Stárazd	10
157	Közüösségi ház kialakítása, tetőtér beépítése	Szakadát	60
158	Sportpálya, öltöző rendbetétele	Szakadát	6
159	Közüterületek, parkok fásítása, rendbetétele	Szakadát	12

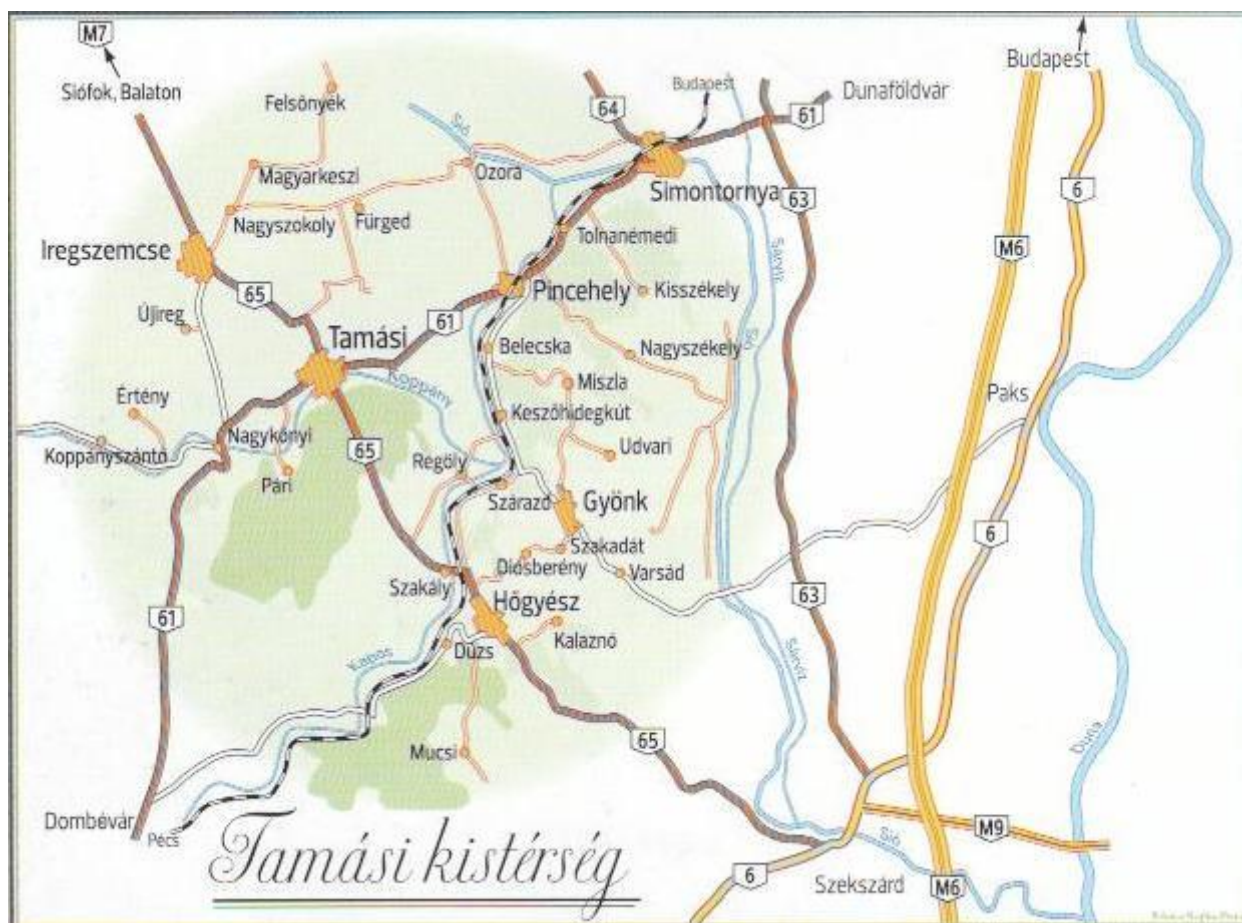
**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

160	Helyi utak, járdák felújítása	Szakadát	10
161	Egyéb közösségi tér kialakítása	Tamási	10
162	főtér kialakítás, felújítás	Tamási	80
163	Játszótérprogram	Tamási	10
164	Felhagyott tejüzem a város szívében: megvásárlás, lebontás, rehabilitálás	Tamási	20
165	Közterületek bekamerázása	Tamási	50
166	Belterületi utak, járdák, parkok felújítása	Tamási	500
167	A komplex megközelítést szolgáló utak felújítása	Tamási	70
168	Vadfőző és Naprafogró Fesztivál	Tamási	56
169	Szálláshelyfejlesztés (Szálloda)	Tamási	500
170	Állami projekt szállásfejlesztésre	Tamási	500
171	Szennyvíz csatorna kiépítése	Újireg	400
172	Kerékpár út kiépítése	Újireg	150
173	Faluház komplett fűtéskorszerűsítése és nyílászáró cseréje	Újireg	25
174	Sportpálya felújítás, kiszolgáló épület kialakítása	Varsád	30
175	Támfalak megerősítése	Varsád	30
176	Művelődési ház és környezetének felújítása	Varsád	80
177	Csapadékvíz-elvezetés	Varsád	368
178	Önkormányzati közutak aszfaltozása	Varsád	50
179	Buszmegállók építése	Varsád	4
180	Önkormányzati ingatlanok felújítása, szigetelése	Varsád	20
181	Ravatalozó felújítás, előtető és urnafal kialakítás	Varsád	5
182	Vasúthálózat használhatóvá tétele	Vasútvonal által érintett települések	1000

7. FÜGGELEK

1. számú melléklet

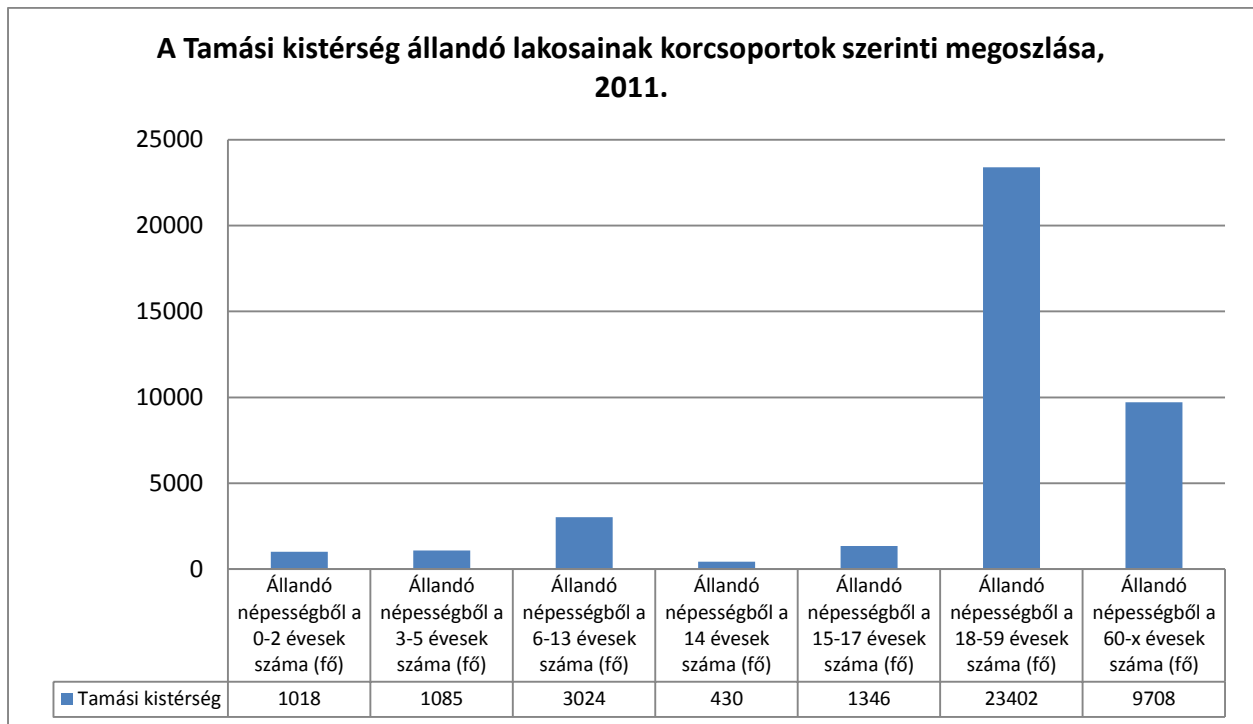
A kistérség elhelyezkedése

Forrás: <http://www.tamasiportal.hu/index.php?mid=12>

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

2. számú melléklet

Forrás: KSH adatbázis, saját szerkesztés

3. számú melléklet

Természetvédelmi területek a kistérségben

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

Település	Nemzetiparkigazgatóság (NPI)	Madárvédelmi terület megnevezése	Természetmegőrzési terület megnevezése	Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület megnevezése
Belecska				
Diósberény				
Dúzs	Duna-Dráva NPI		Lengyel-Hőgyészi-erdők	
Értény	Duna-Dráva NPI			Koppány menti rétek
Felsőnyék				
Fürged				
Gyönk	Duna-Dráva NPI			Szakadati-lőszgyepek
Hőgyész	Duna-Dráva NPI		Lengyel-Hőgyészi-erdők	
Iregszemcse				
Kalaznó	Duna-Dráva NPI		Lengyel-Hőgyészi-erdők	
Keszőhidegkút				
Kisszékely	Duna-Dráva NPI	Kisszékelyi-dombság		Kisszékelyi-dombság
Koppányszántó	Duna-Dráva NPI			Koppány menti rétek
Magyarkeszi				
Miszla	Duna-Dráva NPI			Kisszékelyi-dombság
Mucsi	Duna-Dráva NPI		Lengyel-Hőgyészi-erdők	
Nagykónyi	Duna-Dráva NPI			Koppány menti rétek
Nagyszékely	Duna-Dráva NPI	Kisszékelyi-dombság		Kisszékelyi-dombság
Nagyszokoly				
Ozora	Duna-Dráva NPI			Lajoskomáromi-lőszvölgyek
Pári				
Pincehely				
Regöly	Duna-Dráva NPI	Pacsmagytavak		
Simontornya	Duna-Dráva NPI	Kisszékelyi-dombság		Kisszékelyi-dombság

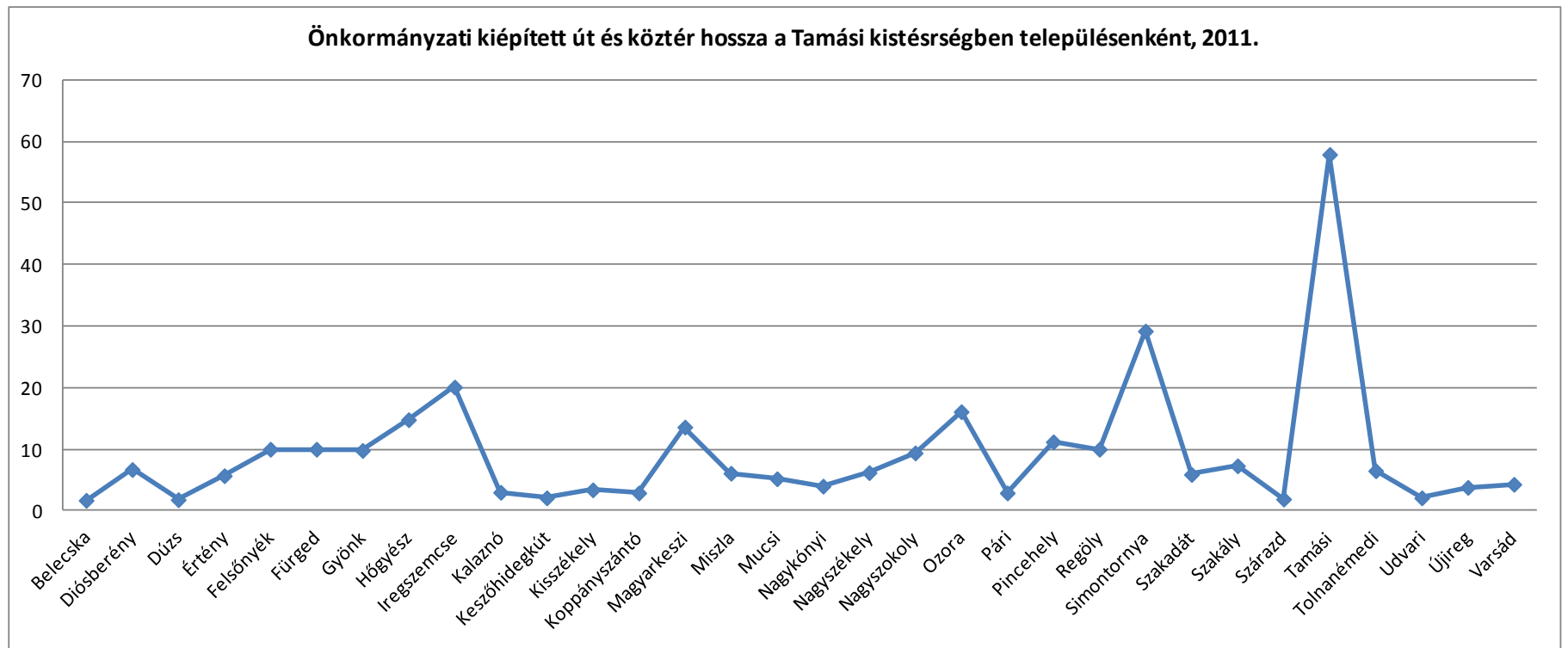
**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

Szakadát	Duna-Dráva NPI			Szakadati- lőszgyepek
Szakály				
Szárazd				
Tamási	Duna-Dráva NPI	Pacsmagi- tavak		
Tolnanémedi	Duna-Dráva NPI	Kisszékelyi- dombság		Kisszékelyi- dombság
Udvari	Duna-Dráva NPI			Kisszékelyi- dombság
Újireg				
Varsád				

Forrás: 45/2006. (XII. 8.) KvVM rendelet, saját szerkesztés

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

4. számú melléklet

Forrás:KSH adatbázis, saját szerkesztés

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

5. számú melléklet

A kistérség településeinek közműkiépítettségére vonatkozó adatok

2011.	Közüemi ivóvízvezeték- hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	Villamosenergia- fogyasztók száma (db)	Háztartási gázfogyasztók száma (db)	Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)
Belecska	138	171	29	88
Diósberény	173	204	56	140
Dúzs	115	127	37	90
Értény	240	277	24	250
Felsőnyék	492	563	145	419
Fürged	249	267		240
Gyönk	683	869	326	683
Hőgyész	1113	1397	587	1103
Iregszemcse	1035	1175	413	850
Kalaznó	102	141	28	102
Keszőhidegkút	115	141		76
Kisszékely	192	342	85	192
Koppányszántó	209	223	37	150
Magyarkeszi	608	645	173	500
Miszla	173	222	41	125
Mucsi	211	218	33	153
Nagykónyi	519	585	121	449
Nagyszékely	221	289	89	190
Nagyszokoly	408	468	76	300
Ozora	705	885	239	350
Pári	272	323		147
Pincehely	1006	1316	407	1049
Regöly	530	613	204	530
Simontornya	1760	2429	616	1543
Szakadát	136	182	84	136
Szakály	607	736	152	420
Szárazd	133	147	29	100
Tamási	3556	5181	1522	3479
Tolnanémedi	435	582	140	428
Udvari	148	156		148
Újireg	127	153	38	117
Varsád	174	196	40	159

Forrás:KSH adatbázis, saját szerkesztés

6. számú melléklet

A kistérség épített környezetének legjelentősebb látnivalói

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

Település	Épített környezet
Belecska	100 éves evangélikus temploma van. Építészeti nevezetessége a falu mellett lévő Mechwart-kastély.
Diósberény	Művelődési ház, Templom, Kulcsos ház
Értény	Római katolikus (Szent Márton-) templom: 1749-ben épült, barokk stílusban. Szentháromság-szobor. Várrom: Az egykori Kapuvár csekély maradványai. Első világháborús emlékmű. Második világháborús emlékmű. Kőkereszt.
Felsőnyék	A római katolikus templom. A református templom. Keresztek. Fejfák. Homlokdíszes házak
Gyönk	Evangélikus templom. Tájház. Kiss József német nemzetiségi magángyűjteménye
Hőgyész	Művelődési Ház. Német Nemzetiségi Gyűjtemény. Hermelines kút. Gróf Apponyi Kastély. Liechtenstein-kastély. Szent Kereszt Felmagasztalása - római katolikus templom
Iregszemcse	Viczay-Kornfeld-kastély: 1820-ban épült klasszicista stílusban. Hatalmas parkja természetvédelmi terület. Jelenleg speciális diákotthon. Kálvária-kápolna: 15. századi gótikus templom szentélyéből került kialakításra
Keszőhidegkút	Evangélikus templom, melyet 1794-ben építettek és 1994-ben újíttak fel. Toronysisakját a XIX. század végén készítették. A templom mellett találjuk azt az épületet, melyben az evangélikus egyház nyaranta ifjúsági táborokat szervez. Az ide látogató turistákat az első osztályú Bodó Vadász Vendégház tudja elszállásolni (www.bodovendeghaz.hu).
Kisszékely	Római katolikus templom: klasszicista stílusú, 1826-ból
Koppányszántó	A falu egyik nevezetessége a híres koppányszántói népviselet, melyet a szüreti felvonuláson láthatnak az ide látogatók.
Magyarkeszi	Szent Mihály római katolikus templom. Gizella hengermalom
Miszla	Katolikus templom - a XVIII. század közepén épült barokk stílusban. Református templom - 1789-91-ben épült a késő barokk stílusban. Evangélikus templom - épült az 1900-as években. Nemeskéry-kastély - XIX. század elején Nemeskéry Kis Pál építette, klasszicista stílusban

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

Nagyszékely	református templomegyüttes A falu jellegzetessége még a megmaradt épített környezet – a második világháború óta szinte egyáltalán nem épült új ház a településen, így a még megmaradt, jórészt gazdagabb sváb porták, hosszú parasztházak egyedi 20. század eleji hangulatot varázsolnak a falunak.
Nagyszokoly	Református templom, Római katolikus templom, Sidló Ferenc: I. világháborús emlékmű, 1923-ban emelték, Evangélikus templom, Községháza
Ozora	Pipo Vár,Római katolikus templom
Pári	Pári-Golf, Templom, Temető, Kálvária-domb ,Tájszoba
Pincehely	Római Katolikus templom (műemlékké nyilvánítva), Vörösmarty Mihály szobor, Csefalvay-kúria, Nepomuki Szent János kápolna, Apácák kútja, Millennium emlékmű, Holocaust emlékmű, II. világháborús emlékmű, Szent Vendel szobor, Szentháromság szobor
Regöly	Somolyi templomtorony – egy Árpád-kori templomrom a falu határában.Malom – a XVIII század első felében épült, ma magántulajdonban van, gazdaságként szolgál, az épületek külső jellegét megőrizve.Eszterházy kastély, Újszékita – Régészeti és életmód rekonstrukció
Simontornya	Vár,Vármúzeum
Szakadát	Szent Flórián szobrok
Szakály	Tájház.Templom A település műemléki látnivalója a 18. században épült római katolikus templom, amelynek szentélye jelentős részben a gótika korából származik (15. század).Közterületen található faragások
Szárazd	Evangélikus templom – orgonával.
Tamási	Római katolikus Rozália-kápolna, Kálvária szoborcsoport, Római katolikus templom, Tamási Galéria, Tamási termálfürdő, Tamási kemping
Tolnanémedi	A faluban 3 templom -református, evangélikus és katolikus-található. A református templom műemlék jellegű, késő klasszicista stílusban épült a XIX.század közepén.

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

Udvari	Római katolikus (Nagyboldogasszony-) templom: 1807-ben épült, késő barokk stílusban. Evangélikus templom: A 19. században épült. Alsópél-pusztai római katolikus (Szent László király-) kápolna
Újireg	Római katolikus (Szent Kereszt-) templom: 1993-ban épült. Második világháborús emlékmű: 1992-ben készült. Helytörténeti Gyűjtemény. Jász emlékhely: 2000-ben, a jászok idetelepedésének 70. évfordulóján avatták fel. Zichy-kúria: A 20. század végén épült

Forrás: az egyes települések honlapjai

7. számú melléklet

A kistérség városainak testvérvárosai

Település	Testvérváros (a települések honlapja alapján)
Gyöng	Darmstadt, Németország, <u>Griesheim</u> , Németország, 1990 óta <u>Wilkau-Hasslau</u> , Németország, 1997 óta <u>Bar-le-Duc</u> , Franciaország, 1996 óta
Hőgyész	Eckental, Németország
Pincehely	Gemeentehuis, Hollandia
Simontornya	Nyárádszereda, Románia Marpingen-Urexweiler Németország Steinberg-Wernesgrün Németország Milies Görögország

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

8. számú melléklet

A segélyezés formái a kistérség egyes településein

2011	Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek közül foglalkoztatásban részt vettek száma (fő)	Lakásfenntartási támogatásban részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Átmeneti segélyezésben részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Súlyosan mozgáskorlátozott személyek közlekedési támogatásában részesültek száma (fő)	Időskorúak járadékában részesültek évi átlagos száma (fő)	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma (fő)	Temetési segélyben részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma (rendelkezésre állási támogatásban részesülők adatai nélkül) (fő)	Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek átlagos havi száma (fő)	Óvodáztatási támogatásban részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)
Belecska	6	21			9		27			2	
Diósberény	14	40	5		8	2	33	4	0	8	
Dúzs	10	29	5		14		31	2	1	8	
Értény	108	131	28		20	1	228	5	24	102	27
Felsőnyék	20	88			20	3	155	10	5	20	6
Fürged	104	145			31	1	177	3	4	69	38
Gyönk	51	119	93	121	17	5	122	8	16	49	10
Hőgyész	83	128	32	1	84		282	6	7	45	20
Iregszemcse	93	162	57	8	53	1	287	11	15	105	12
Kalaznó	23	18			9	1	35	1	1	16	
Keszőhidegkút	17	14	3		7		21	2	3	14	

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

2011	Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek közül foglalkoztatásban részt vettek száma (fő)	Lakásfenn tartási támogatásban részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Átmeneti segélyezésben részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Súlyosan mozgáskorlátozott személyek közlekedési támogatásában részesültek száma (fő)	Időskorúak járadékában részesítettek évi átlagos száma (fő)	Rendszerezs gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma (fő)	Temetési segélyben részesültek száma (pénzbeli és természetbeni) (fő)	Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma (rendelkezésre állási támogatásban részesülők adatai nélkül) (fő)	Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek átlagos havi száma (fő)	Óvodáztatási támogatásban részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)
Kisszékely	16	56	5		25	1	33	2	1	12	
Koppányszántó	25	53	21		25	1	50	5	14	26	3
Magyarkeszi	116	347	10		55	1	271	15	34	82	
Miszla	12	18	3		33		36	4	3	12	
Mucsi	49	70	22		5		110	2	4	50	16
Nagykónyi	64	140			34	2	152	16	14	48	3
Nagyszékely	46	99	3		41	1	67	5		17	4
Nagyszokoly	82	174	10		65	1	178	11	8	65	17
Ozora	108	163	27		120	1	263	18	9	72	33
Pári	37	39	22		15		89	3	3	43	7
Pincehely	71	137	51		56	2	194	22	20	62	11
Regöly	48	94	14		36		86	9	6	17	2
Simontornya	207	317	150	37	109	1	332	34	26	207	30
Szakadát	11	24	2		2	1	22	7	1	3	
Szakály	53	126	21		90	2	161	24	11	44	7
Szárazd	13	29			4		34	3		10	

**A Tamási Kistérség Fejlesztési Programja
2014-2020**

2011	Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek közül foglalkoztatásban részt vettek száma (fő)	Lakásfenntartási támogatásban részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Átmeneti segélyezésben részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Súlyosan mozgáskorlátozott személyek közlekedési támogatásában részesültek száma (fő)	Időskorúak járadékában részesítettek évi átlagos száma (fő)	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma (fő)	Temetési segélyben részesültek száma (pénzbeli és természetbeni) (fő)	Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma (rendelkezésre állási támogatásban részesülők adatai nélkül) (fő)	Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek átlagos havi száma (fő)	Óvodáztatási támogatásban részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)
Tamási	185	354	283	5	141	5	444	13	20	89	11
Tolnanémedi	49	151	16		53	3	85	4	14	43	
Udvari	36	65	5		14		43	4	6	24	
Újireg	16	35	27		14	1	36	2	3	7	2
Varsád	20	58	20	15	4		59		4	16	5

Forrás:KSH adatbázis, saját szerkesztés alap